

Gildebrief

Het Gilde van Vrijwillige Molenaars

28e jaargang no. 3 september 2009

COLOFON

Gildebrief

De Gildebrief is het verenigingsblad van het Gilde van Vrijwillige Molenaars (GVM) en verschijnt vier keer per jaar in een oplage van 2.200 stuks in de maanden maart, juni, september en december.

De verantwoordelijkheid voor de inhoud van artikelen berust bij de auteur. De redactie is, tenzij anders vermeld, verantwoordelijk voor het geheel van het blad. Het bestuur is verantwoordelijk voor zaken die duidelijk een verenigingskarakter hebben.

De redactie neemt graag kopij en suggesties voor artikelen in ontvangst en beoordeelt deze op plaatsbaarheid in haar geheel, gedeeltelijk of in gewijzigde vorm, zulks in overleg met de auteur.

Advertenties

Voor bedrijven of instellingen die gelieerd zijn aan 'de molenwereld' bestaat de mogelijkheid in de Gildebrief te adverteren. Advertentietarieven zijn verkrijgbaar bij de penningmeester.

Bestuur van het GVM

Voorzitter: T.V. (Theun) Vellinga,
Venkel 21, 8252 CH Dronten, tel. 0321-317465
voorzitter@vrijwilligemolenaars.nl
PR, Documentatiebeheer.

Secretaris: M.J. (Joke) Klinkspoor,
Zandkreek 26, 8032 JH Zwolle, tel. 038-4545998
secretaris@vrijwilligemolenaars.nl

Penningmeester: A. (Andrien) Muijers,
Goeman Borgesiusstraat 42, 8331 KA Steenwijk,
tel. 0521-517020
penningmeester@vrijwilligemolenaars.nl

Vice-voorzitter: Fr. (Frans) Tullemans
Vasco da Gamastraat 4, 5665 GL Geldrop,
Zie verder Ledenadministratie en website.

Afdelingscoördinator: Ingrid Friesema
Rhodosdreef 86, 3562 TH, Utrecht, tel. 030-2619928
afdelingscoördinator@vrijwilligemolenaars.nl
Contacten met afdelingen, regiocoördinator en bliksemaf-leidergroep

Opleidingscoördinator: J.H.A. (Jan) Jansen,
Oldenzaalseweg 221, 7523 AC Enschede, tel. 053-4342735
opleidingscoördinator@vrijwilligemolenaars.nl
Coördinatie opleidingen, werkgroep opleiding watermole-naar en lesstofcommissie.

Biotoopaangelegenheden: J.G.C. (Joyce) Beneker,
Pr. Bernhardlaan 348, 2033 SC Haarlem, tel. 023-5634193
biotoop@vrijwilligemolenaars.nl

Ledenadministratie en website

Fr. (Frans) Tullemans,
Vasco da Gamastraat 4, 5665 GL Geldrop,
tel. 040-2863023
ledenadministratie@vrijwilligemolenaars.nl
webmaster@vrijwilligemolenaars.nl

Coördinator Examen en Arbo

P.J.M. (John) Houben,
Korhoenderveld 89, 5431 HC Cuyk, tel. 0485-320994

Gildeverzekeringen

Rekeningnummer G.V.M. t.b.v. Gilde verzekeringen
Postbank (giro) 3503794 t.n.v. Gilde verzekeringen te Steenwijk

Rekeningnummer

Rekeningnummer GVM t.b.v. contributie
Postbank (giro) 2144780 ten name van Het Gilde van Vrijwillige Molenaars te Steenwijk

Bliksemafleidercontrole

Coördinator L.J. (Leo) Tiggelman,
Livius 7, 3962 KD Wijk bij Duurstede, tel. 06-22004848, b.g.g.
0343-575684
bliksemafleidercontrole@vrijwilligemolenaars.nl

Gildeverzendingen

H.P.A. (Hub) van Erve,
Hoeverse Kanaaldijk 9, 5018 EA Tilburg, tel. 013-5362100
verzendingen@vrijwilligemolenaars.nl

Steunpunt Molenbiotoop

De Hollandsche Molen (emailadres DHM@molens.nl),
Zeeburgerdijk 139, 1095 AA Amsterdam, tel. 020-6238703,
fax 020-6383319

Abonnement niet leden

Niet leden van het Gilde kunnen zich abonneren op de Gildebrief door donateur van het Gilde te worden voor het minimale bedrag van 15 Euro.

1500^e geslaagde molenaar

Rondom molens

Dagje pellen in Groningen

Molen in Nieuw Zeeland

In dit nummer:

De Kam, redactie, ARBO-coördinator	3
1500 ^e geslaagde molenaar	4
B. van de Voort: "Teller stuk"	7
Rondom molens (6)	8
Een dagje pellen in Groningen	12
Hollandse molen in Nieuw Zeeland	14
Opleiding: De 'nieuwe' molenaar (2)	16
Voorkomen is beter (3)	19
Molenarchieven beter toegankelijk	20
Verenigingsnieuws en regiob berichten	21
Boekenmolen	26
Meestermolenaar	27

Foto voorzijde: Het molentje van Groenendaal. Zie ook pagina 7 (foto: M. van den Broeke).

Redactie Gildebrief

Samenstelling

H.P. (Huub) van Est, (eind)redacteur
Zenegroen 302, 8935 KP Leeuwarden
058 2890704, redactie@vrijwilligemolenaars.nl
Jo Meessen
H.B. (Hein) Steinz
Jan Jansen, bestuur GVM
A. (Alice) de Wit, schrijft en regisseert Rondom Molens

Vormgeving en druk

Drukkerij de Bunschoter, 033-2997999

Kopij en mededelingen

Kopij voor het **decembernummer** van 2009 moet in het bezit zijn van de redactie **voor 10 november 2009**. Voor een latere aanlevering dient men te overleggen met de redactie. Teksten (al dan niet met foto's) kunnen worden aangeleverd per email. Bij voorkeur in Word op emailadres redactie@vrijwilligemolenaars.nl. Overzicht van stukken, zo goed mogelijk in volgorde aangegeven. Neem voor het meezenden van foto's even contact op met de eindredacteur.

Kritiek

In dit nummer zijn twee ingezonden berichten opgenomen met kritiek in de rubriek "Puntkomma" die met name hiervoor bedoeld is. Het ene betreft de opvattingen van Columnist B. van de Voort in het vorige nummer.

Zowel de kritiek als de column spreken voor zich. De redactie is van mening dat behartenswaardige bijdragen, meningen en opvattingen over artikelen die in de Gildebrieft verschijnen ruimte verdienen.

De bijval die de kritiek op het ARBO artikel kreeg waarin tot uiting kwam dat de redactie het artikel niet had mogen plaatsen gaat echter te ver. Het is niet aan de redactie om in artikelen geuite opvattingen te censureren. Dat zou zelfs in strijd zijn met de wat in de kritiek tot uiting komt namelijk het verdedigen van een vrije en open samenleving. Daarin past ongeacht verschillen van opvatting geen censuur. Het colofon vermeldt duidelijk dat meningen en opvattingen in artikelen voor rekening van de schrijver komen. Het is dus niet zo dat de redactie de mening van de columnist onderschrijft. Alleen als er sprake is van belediging of het schaden van personen zal de redactie besluiten niet tot plaatsen over te gaan. Wij denken overigens dat de columnist in het artikel deed wat columnisten vaak doen; gebruik maken van het instrument van overdrijving en ironie om dingen te relativeren.

Het tweede bericht betreft kritiek richting bestuur. Ook dat verdient een plaats in de kolommen van de Gildebrieft, dat een blad wil zijn "voor, door en over molenaars". Daarin passen kritische kanttekeningen bij de inhoud, de organisatie of de strategie. Deze kunnen aanzetten tot scherper en alerter reageren en anticiperen op ingenomen standpunten.

De redactie ziet beide bijdragen dan ook als positieve bijdrage die stemt tot nadenken over de functie die de Gildebrieft in de communicatie tussen molenaars wil vervullen. We horen vaak positieve reacties over de Gildebrieft, maar die worden meestal niet op papier gezet. Ook daar zouden we iets van kunnen leren.

De redactie

ARBO coördinator

Het bestuur is op zoek naar een nieuwe HACCP/ARBOcoördinator voor het Gilde. In verband met de drukke werkkring wil John Houben zijn taken met ingang van 2010 graag overdragen aan een opvolger.

De activiteiten omvatten in grote lijnen:

Deelname in de werkgroep van De Hollandsche Molen en het Ambachtelijk Korenmolenaars Gilde. Contact met de ArboUnie namens het Gilde. Begeleiding vanuit het Gilde bij het opstellen in werkgroepverband van de Arbocatalogus. Het mede vormgeven van Arbo-zaken op de website van het Gilde en het jaarlijkse contact met het bestuur van het GVM ter bespreking van signalen rond Arbo- zaken.

Hiervoor zoeken wij een vrijwilliger die bekend is met Arbo(wetgeving) met een veiligheidsachtergrond.

John Houben is graag bereid telefonisch inlichtingen te verstrekken en te bereiken op telefoonnummer 0485 - 320994.

Wanneer het je aanspreekt om deze taak op je te nemen, mail dan naar Joke Klinkspoor: secretaris@vrijwilligemolenaars.nl.

De Kam

In de afgelopen maanden is de 1500e molenaar voor het examen geslaagd. Dat is een feestje waard. We vieren het samen met de Hollandsche Molen, de geslaagde mag zijn kunsten nog eens vertonen en we hopen op veel aandacht voor dit heugelijke feit.

Het is ook een geweldige inzet geweest van alle instructeurs, examinatoren en de leerlingen zelf om zover te komen. Dat hebben we met z'n allen toch maar gedaan!

Met de 1500e geslaagde hebben we niet 1500 molenaars. Er zijn ieder jaar mensen die stoppen met de hobby, omdat ze iets anders willen doen, omdat hun gezondheid het niet meer toelaat. En jaarlijks overlijden er molenaars. Er is een redelijk verloop en we hebben elk jaar de nieuwe aanwas wel nodig om de molens die er zijn te laten draaien. Hoewel we formeel niet verantwoordelijk zijn om molens te laten draaien, zien we het als vereniging toch wel als een morele taak om zoveel mogelijk molens van goed opgeleide molenaars te voorzien.

Voor de molenaar zelf is het in eerste instantie een leuke hobby met meestal gelijkgestemde molenaars. Leuk, gezellig en leerzaam.

Maar kunnen we genoeg nieuwe vrijwilligers vinden om ons bestand van molenaars op peil te houden? Ik weet het niet. Uit mijn eigen ervaring als instructeur weet ik dat de meeste aanwas uit de VUT-klasse komt en maar betrekkelijk weinig uit de jongere mensen. Nu de VUT is afgeschaft en de pensioengerechtigde leeftijd omhoog gaat, zal die toestroom minder worden. Acties voor nieuwe leerlingen door het Gild Fryske Mounders en in Noord-Oost Nederland hebben een positief effect gehad. Vooralsnog gaat het nog goed en komen de aanmeldingen voor de examens nog binnen. Maar in de toekomst moeten we gaan nadenken over meer permanente werving voor een leuke hobby en om molens in Nederland te laten draaien.

Theun Vellinga, voorzitter

1500^e geslaagde windmolenaar

*Ton Koops
en
Franny Verschueren*

Op 19 september 2009 wordt in Serooskerke een demonstratieles gegeven door de als 1500e geslaagde vrijwillige molenaar Franny Verschueren uit Hulst. Een goede reden voor een gesprek met hem en zijn instructeur, Ton Koops, over hun ervaringen met als leerlingmolenaar en als opleider van het Gilde.

Voorjaarsexamens

Dit voorjaar vonden er tussen 6 mei en 9 juni overal in den lande weer examens plaats voor het getuigschrift wind- of watermolenaar. Er kwamen 34 gediplomeerde windmolenaars en 5 watermolenaars de gelederen van het gilde versterken. Duidelijk was ook dat onder de kandidaten zich de 1500e gediplomeerde molenaar zou bevinden.

Op molen de Vos in Heensche Molen in West Brabant werden drie kandidaten, de heren Engelen uit Sprundel, Verschuieren uit Hulst en Remmerts uit Hoedenskerke door een examen-commissie van vijf personen op hun kwaliteiten beoordeeld. Zij slaagden alle drie en Franny Verschuieren uit Hulst was de 1500e.

Waarom Molenaar

Na zijn pensionering op zijn zestigste wilde Franny wel wat nuttigs blijven doen. Nooit gedacht aan het molenaarschap tot zijn vrouw hem wees op een advertentie "Gemeente Hulst zoekt molenaar voor de Stadsmolen". "Is wel iets voor jouw", zei ze. Activiteiten voor tafeltje dekje vielen daar wel mee te combineren en hij had een achtergrond in het onderhoud en de veiligheid bij Dow Chemical in Terneuzen. De gemeente eiste een geschoolde molenaar en zo kwam hij op de opleiding terecht.

Ton Koops, beeldend kunstenaar afkomstig uit Waddinxveen, overkwam hetzelfde. Ook nooit gedacht aan het molenaarschap tot hij in IJzendijke terecht kwam en het wel leuk vond om molenaar te worden op de Witte Juffer naast zijn werkzaamheden als beeldhouwer. Eerst molenaar en later ook instructeur.

De stadsmolen

De korenmolenaar is een beeldbepalend object in de gemeente Hulst en voor Franny was de aanwezigheid van deze molen die op de stadswal stond altijd vanzelfsprekend. Hij woonde min of meer onder de molen en er was vroeger een bakkerij naast. Maar als kind mocht je van de molenaar nooit in de molen en dus wekt dat ook geen interesse. Van oorsprong is de molen die uit 1792 stamt een zogenaamde Generaliteitsmolen uit de tijd dat de zuidelijke provincies Generaliteitslanden waren.

*'Molen is net 'n mens:
als hij niet beweegt gaat
hij dood'*

**Ton Koops in Dagblad De Stem,
regio Zeeuws Vlaanderen**

In 1944 nam de gemeente de molen over. In de jaren erna is de molen twee keer gerestaureerd. Voor het laatst in 1996. De molen heeft twee koppel stenen voor het malen. Het bijzondere aan de molen is de houten bandvang die uit een geheel in een waterput op maat is getrokken.

Samenwerking met Gemeente

De gemeente is een goede moleneigenaar en heeft hart voor de zaak. De monumentenwacht komt met regelmaat langs. Ook de verzekering wordt door de gemeente betaald. Als er kleine dingen aan de molen worden uitgevoerd sturen ze altijd snel iemand om

het in orde te brengen. Toen Franny vanwege de veiligheid een hek vroeg voor op de stelling in de plaats van een roodwitte ketting was een hek zoals ze bij straatafzettingen zo geregeld. Bij de vele bezoekers is dat wel nodig. Kinderen kunnen er dan niet onderdoor kruipen. Ook bij grotere werkzaamheden doen ze altijd hun best om die op korte termijn te regelen. Ook de biotoop is goed. Leilindes worden kort gehouden. Alleen een aantal grote eiken op de wal maken een inbreuk. Maar dat ligt gevoelig.

Gastheerschap

Franny en Ton zijn beide van mening dat molenaars ook een functie hebben als gastheer. In de loop der tijd heeft dat volgens hen meer betekenis gekregen. Het botst nog wel eens tussen de oudere garde molenaars die eerst en vooral molenaar willen zijn en de jongere molenaars die hier meer oog voor hebben. Op de molen in Hulst komen veel bezoekers. "Je kunt hem bijna vanuit België zien" zegt Franny. "Op zondagen zo'n 30 man". Daarom zijn ze op zondag open. Dan worden er ook veel vragen gesteld over hoe de molen werkt. Hij vindt het leuk om dan wat over de molen te kunnen vertellen. Ook over het leven en werken op een molen vroeger. Een goed verhaal, ook al is het van horen zeggen, doet het altijd goed.

Ook komen er veel buitenlanders op bezoek. Maar voor antwoorden en vertellen in vier talen mist hij de kennis. Dat vindt hij wel jammer. Misschien zou het Gilde of De Hollandse Molen hier eens wat aan moeten doen, zodat molenaars met name uit technische termen in het Frans, Duits of Engels zouden kunnen putten.

Stadsmolen Hulst

Houten bandvang stadsmolen Hulst wordt gesmeerd met reuzel

Opleiding

Franny vond de opleiding erg zwaar. De eerste keer is hij gezakt. "Waarschijnlijk door de zenuwen". Misschien speelde het feit dat er in Zeeuws Vlaanderen maar één instructeur is ook een rol en was het goed geweest ook eens van een ander iets te horen en te leren. "De tweede keer wist ik wat ik kon verwachten". "Oudere leerlingen haken vaak af omdat ze niet echt zin hebben in studeren, Misschien is een cursus op een 'eigen' molen een oplossing". Hij was blij dat de tweede keer vragen wat vaker werden geherformuleerd. Dat stelde je op je gemak. De keer daarvoor werd wat meer 'doorgedouwd' op een punt. Ton herinnerde zich zijn eigen examen waar dat wel heel erg was gebeurd op enkele punten. Waarbij je je kon afvragen of er zo diep op de boekenkennis bij het examen moet worden ingegaan. Hij is dan ook blij dat de opleiding wordt herzien en zit met smart te wachten op de nieuwe lesbrieven. Het blauwe boek is perfect maar heeft toch een beetje het karakter van een naslagwerk. Beide hopen dat er met name handvaten worden aangereikt voor het praktisch combineren van theorie en praktijk. Wat meer kennis op de molen van "waarom gebeurt dit, waarom dat en dat soort dingen" zou men wel kunnen gebruiken.

Franny Verschuieren en Ton Koops

Barometer

Natuurlijk kwam het weer aan de orde. Een pittig onderdeel omdat je veel moet weten als je naar buiten kijkt. Het wordt goed beschreven maar een leek komt er niet uit. Omdat een vrijwillig molenaar niet dagelijks draait kan hij niet zoals vroegere beroepsmolenaars het weer "voelen". Voor dat ervaringsleren wordt er te weinig gedraaid. Ook hier zouden een aantal handvaten kunnen worden gegeven voor kennisvermeerdering tijdens de 150 draaiuren. "Het is bijvoorbeeld toch

belangrijk dat je kennis hebt van gevaarlijke weersveranderingen of omstandigheden. Een barometer in de molen waarop je hoge en lage druk kunt aflezen is dan wel handig. Niet iedereen kijkt immers vlak tevoren naar het weerbericht". Hoe dan ook, het molenaarsvirus was duidelijk aanwezig.

Huub van Est

Foto's: Huub van Est, Franny Verschuieren, Ton Koops

Puntkomma

Rubriek voor reacties of aanvullingen van lezers

ARBO

Geachte redactie,

Ik ben niet iemand die snel in de pen klimt om kritiek te leveren! Graag wil ik een uitzondering maken v.w.b. het artikel van B. van De Voort op blz. 7 van de Gildebrief no 2 van juni 2009. Het is een quasi "grappig" stukje over de Arbo voorzieningen in molens. Niks mis mee natuurlijk om e.e.a. op die manier te belichten.

Waar ik me wel aan geërgerd heb is de opmerking over "de miljarden die jaarlijks naar Defensie gaan" en de laatste alinea waarin gesuggereerd wordt om maar bij Defensie aan te kloppen voor de nodige ontbrekende tonnen omdat dat toch "niet opvalt tussen de miljarden die uitgegeven worden aan soldaten en ander oorlogstuig". De schrijver is waarschijnlijk onkundig over het feit dat de Defensiebegroting sinds 1991 bevroren is op dat niveau. M.a.w. door de economische crisis, inflatie en prijs- en loonstijgingen levert Defensie jaarlijks MILJOENEN in!!!

De teneur van het verhaal, zoals ik het lees, is dat geld voor Defensie verspilld geld is dat beter aan andere zaken besteed kan worden!!

Ik heb twee zoons bij Defensie. De oudste staat voor zijn VIJFDE uitzending (Bosnie, 2x Irak, 2x Uruzgan). Ik kan de schrijver verzekeren dat iedere Euro zeer wel besteed is. Kinderen geen weer naar school, vrouwen vertonen zich weer op straat en de economie bloeit op!! Er is weer een zekere veiligheid!! Bovendien investeren we niet alleen in andermans veiligheid, maar ook in die van onszelf!! De treurige gevolgen van de periode van "het gebroken geweepte" zijn bij iedereen bekend!!!

De Hr Van De Voort mag uiteraard zijn eigen mening erop na houden. (dat kan gelukkig in dit land door een zeer duur betaalde vrijheid!!) Ik vind echter niet dat dit soort politiek getinte opmerkingen in de "Gildebrief"thuishoren. E.e.a. doet absoluut géén recht aan de inspanningen van mijn zoons en hun bijna 20 gesneuvelde kameraden!!

Ed Westgeest, Vasse

Molen van Groenendaal

Meestal malen molens in Nederland omdat ze dienst doen als industriemolen of om er voor te zorgen dat we droge voeten houden. Daarmee is Nederland sinds de gouden eeuw in de hele wereld beroemd geworden. Minder bekend is de windmolen die juist water oppompt om er voor te zorgen dat een buitenplaats niet verdroogt.

Groenendaal

De buitenplaats Groenendaal bij Heemstede was in 1767 in het bezit van de Amsterdamse bankier Jan Hope. Omdat het op een binnenduin lag had het nogal eens last van een tekort aan water. Hope liet in 1780 een

windmolen bouwen om zo op zijn "Buiten" het grondwaterpeil te reguleren. Het water werd opgepompt vanuit een vaart die in open verbinding stond met het Haarlemmermeer. De vaart was voorzien van een sluis vanwege het wisselende peil van de Haarlemmermeer. Reeds in 1781 kreeg de molen gezelschap van een stoommachine, de eerste in Nederland.

Twée stellingen

Enkele jaren geleden is de molen gerestaureerd. Wat opvalt zijn de twee stellingen; uniek in Nederland. Onder de onderste stelling is de molen vierkant zonder vensters. Onder de tweede zien we een zeskant. En boven deze stelling een achtkante houten molen. Waarschijnlijk is al snel vastgesteld dat de molen te weinig wind kon vangen en is hij verhoogd zonder de stelling weg te halen. Dat blijkt uit een afbeelding van rond 1885. Maar er zijn ook andere verklaringen. Niet alle vragen over het bouwwerk zijn beantwoord. Was het oorspronkelijk een wipmolen op een vierkante onderbouw zoals toen vaker voorkwam?

Stoommachine

Al in 1781 werd er een stoommachine naast gebouwd. De eerste in Nederland ontwikkelde en gebouwde stoommachine door de Amsterdamse Werktuigbouwkundige Rinze Lieuwe Brouwer. Al eerder waren er stoommachines op buitenplaatsen gebouwd, maar deze hadden een luxe-functie. Ze lieten fontein spuiten. Uit archieven en oude tekeningen en gravures blijkt dat er meer van dergelijke molens in Nederland zijn geweest. Groenendaal is overgebleven.

Wie meer wil weten over deze molen en de geschiedenis kan dit vinden in de artikelen van Martin van den Broeke: Molinologie nr. 29, 2008 pag. 18 e.v. of Molinology, No 78, june 2009 pag. 19.

Huib van Est

Foto: Martin van den Broeke.

Afbeelding ontleent aan Molinology.

B. VAN DE VOORT

Teller stuk

Ik leef nog! Nog stééds. En zelfs in uitstekende gezondheid. Zelfs na drie maanden draaien en de halfjaarlijkse regio-bijeenkomst-annex-bijklets-avond voel ik me nog altijd prima en blij ik heel goed zonder te kunnen.

Dat was afgelopen vakantie wel anders. Twee weken onthouding zou geen probleem moeten zijn, maar als je reisgenoot de laptop mee blijkt te hebben genomen én een draadloze internetverbinding heeft opgespoord, begint het toch wel te kriebelen. Of beter gezegd: te jeuken. En ook een lichte duizeligheid. Als er na vier dagen zwarte vlekken in mijn gezichtsveld verschijnen, zwicht ik: ik bekijk mijn e-mail. Na zes nutteloze en totaal oninteressante berichtjes is mijn gemoed weer tot bedaren gebracht en ik heb dat zo gehouden door elke drie dagen toch maar even de elektronische post te 'checken'.

Dus toen ik kort na de vakantie tot de schrikbarende conclusie kwam dat mijn omwentelingen tellertje stuk was, sloeg de schrik mij om het hart. Van mijn e-mail dacht ik dat ik zonder kon, maar het bleek van niet. Van tellertjes echter is bekend dat ze onontbeerlijk zijn voor de moderne molenaar, dus ik had zware tijden in het vooruitzicht. Een blik in het logboek leerde mij dat het tellertje al zeker een maand stuk was, waarschijnlijk een klap gekregen tijdens het aanslaan van wiggen. Ik voelde aan mijn gezicht: nog geen koorts. Ik keek naar de molen: geen plotselinge ernstige gebreken en ook de verf was niet verbleekt. Geen rare piepjes en kraakjes, geen hartkloppingen. Alles leek normaal.

En normaal, dat is het na drie maanden eigenlijk nog steeds. Na een aantal weken draaien kon ik nog amper een schatting maken van het aantal gemaakte omwentelingen en het deed mij niets. Een grote rust heeft zich van mij meester gemaakt omdat ik niet meer in spanning hoeft te zitten of ik nog wel op schema lig voor de 100.000 dit jaar en mij nooit meer een slechte molenaar voel omdat dat schema toch zelden gehaald wordt. Als je op een molenaarsbijeenkomst geen antwoord kan geven op de vraag 'wie heeft er de meeste?', valt ook de druk van de competitie volledig van je schouders. Vele meewarige blikken van collega's vielen mij ten deel: "Je teller stuk? Wat erg! En nu?". De aanbiedingen van reservetellers heb ik beleefd afgeslagen, want de afgelopen weken heb ik geleerd wat echt belangrijk is in het leven en een omwentelingenteller hoort daar niet bij. Daarom zit ik nu achter de laptop met gedeelde internetverbinding van de dichtstbijzijnde buurman lekker onzinnige e-mails te sturen, terwijl ik geen enkel flauw idee heb van mijn aantal omwentelingen. Ik voel me beter dan ooit.

Zeilmakerij Zwetsloot Buitenkaag

Jan Zwetsloot:
“Met de hand is het een combinatie
van kracht en techniek”

*B*uitenkaag, een dorp bij de Kagerplassen, een prachtig watersportgebied ten noordoosten van Leiden. Voor een zeilmakerij de beste plek in het kloppend hart van zeilend Nederland. We hebben een afspraak met Jan Zwetsloot. Naast zijn woonhuis staat een werkplaats waar een deel van zijn activiteiten plaatsvindt. Het vervaardigen en repareren van zeilen, tenten, kappen hoezen voor schepen en zeilen voor molens. Hij begroet ons vanachter zijn naaimachine en zal vertellen over zijn vak.

Tekst: Alice de Wit

Fotografie: Margreet van Beusekom

Vooraf iets met boten

Tja, hoe is Jan Zwetsloot in de zeilmakerij terecht gekomen? 'Ik kon niks anders verzinnen. Een zeilmaker op de Kaag zocht een hulpje en daar ben ik als veertienjarige schooljongen heen gegaan. Dat was in 1958, zo'n 50 jaar geleden. Toen is het nooit meer wat anders geworden. Zeilen maken heeft iets te maken met boten, dat heb je nodig in de watersport: een zeilmaker.' Hij werd aan de rand van het water geboren in dit waterrijke gebied in Buitenzaag aan de Lisserdijk. Zijn vader kwam uit een schippersfamilie, waarin generaties lang gevaren werd op binnenvaartschepen. Zijn vader was dus ook binnenvaartschipper en Jan Zwetsloot bracht een deel van zijn jeugd door op het schip van zijn vader. Toen de kinderen uit het gezin naar school moesten, woonde zijn moeder met hen aan de wal. Hij had graag in de voetsporen van zijn vader getreden, maar door de toename van het wegtransport zat er geen toekomst meer in de binnenvaart.

Het vak van zeilmaker

Dus zo begon hij als zeilmaker als bijbaantje toen hij nog op school zat. Na zijn schooltijd werd hij daar voor vast aangenomen. Het beviel hem goed. 'Toen had ik het licht gezien, dat werk had niet van dat benauwde van binnenwerk, zoals bij een metaalbewerker of een timmerman.' Zijn leven speelde zich groter-deels buiten af, want de zeilen moesten ter plaatse opgemeten worden. De helft van het werk is op locatie en dat is nog steeds zo. Kun je een oud zeil dan niet gewoon namaken? 'Nee, dat kan niet. Oude zeilen maken we niet na, want die zijn op bepaalde plekken opgerekt en hebben dus hun oorspronkelijke vorm niet meer.' Bij molenzellen is het een ander verhaal, maar daarover later meer. Aan de muur achter zijn werkplek met de naaimachine prijkt een oud bankje, als een gewonnen trofee. Dat is het 'bankie' van zijn eerste baas, waarop hij heeft leren zeilmaken.

Het is een antiek ding uit achttienhonderd en je kunt er nu niet meer op werken. 'Je kan wel zien dat de mensen in die tijd veel kleiner waren dan nu. Het is een laag bankje. Als je er op gaat zitten, dan lijkt je net een kikker op een plankie.'

*'De helft van
het werk is op locatie,
en dat is nog
steeds zo'*

Ook in deze beginjaren als zeilmaker beschikte men al over een elektrische naaimachine. Toch is er altijd een gedeelte wat met de hand moet gebeuren en dat doe je dan op het bankje.

Meerdere bazen

Na zijn eerste baas in de zeilmakerij heeft Zwetsloot nog bij een aantal andere bazen gewerkt. Hij gaat nog even in de tijd terug. 'Vanaf mijn tiende jaar heb ik eerst nog twee jaar bij een slager gewerkt als boodschappenjongen. De slager zei altijd: bij de ene baas leer je hoe het moet en bij de andere baas leer je hoe het niet moet. Dus het is goed om meerdere bazen te hebben.' Op een gegeven moment wilde hij wat anders in de zeilmakerij en is hij in 1978 voor zichzelf begonnen. Hij vond het een

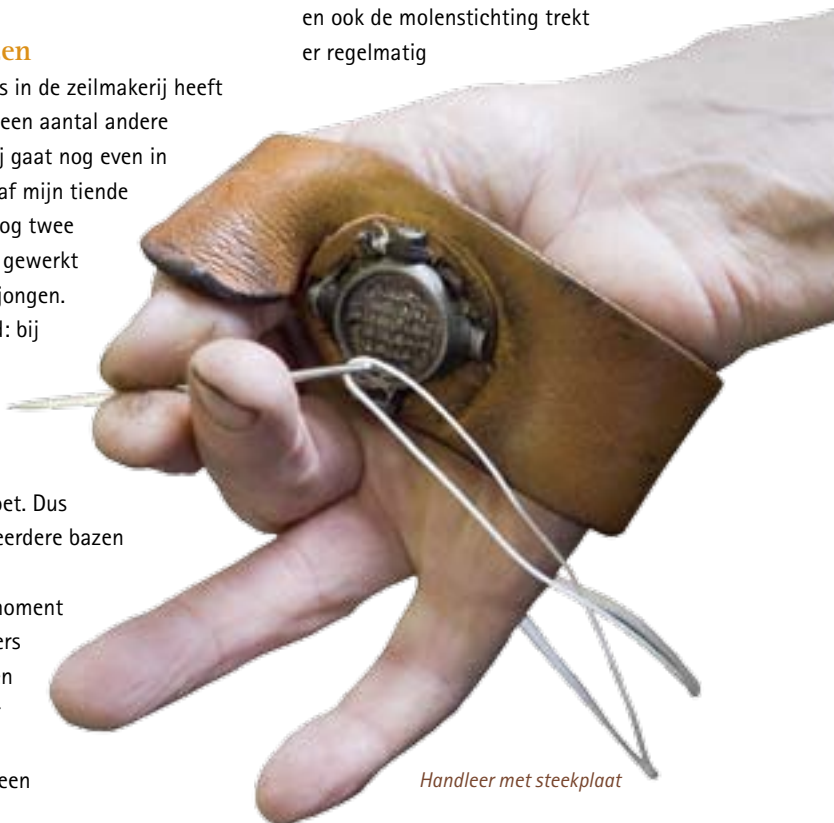
echte uitdaging om het allemaal zelf te gaan doen. Zijn vrouw werkte met hem mee. Zij ging regelmatig mee met opmeten, kon goed met de naaimachine overweg en deed de administratie.

Op dit moment werken ze met z'n drieën, Jan Zwetsloot zelf, zijn zoon Hendrik vanaf 1990 en nog een werknemer. 'En moeder de vrouw springt in, als het nodig is. Zij doet ook nog steeds de administratie'

In de werkplaats staan vier naaimachines, ijzersterke Dürkopp Adler machines, die geschikt zijn voor drie verschillende werkzaamheden. Ze gaan wel 25 jaar mee zonder al te veel kuren te vertonen.

Molenzellen

Het is ongeveer 5 % van het werk, maar toch wel erg ambachtelijk, het vervaardigen en repareren van molenzellen. Hier in het Rijnland hebben de molens bruine zeilen. De molenaars weten deze zeilmaker te vinden en ook de molenstichting trekt er regelmatig

Handleer met steekplaat

Bevestiging van het touw aan het zeil

Het nieuwe zeil kan dan worden voorgelegd

geld voor uit. Want nette hele zeilen van een molen zijn toch wel het visitekaartje. Op lange tafels achterin de ruimte liggen de bruine molenzeilen te wachten op reparatie. Deze zeilen sparen ze altijd op om in deze zomerperiode te repareren, als de watersporters nauwelijks met werk komen. In tegenstelling tot scheepszeilen kun je molenzeilen op basis

van de maten van het hekwerk van de wieken maken en hoeven ze dus niet ter plekke opgemeten te worden. 'Het is een eenvoudig rekensommetje: lengte maal breedte en hoe maak je er model in. Het maken van molenzeilen is net een handschrift. Je kunt zien wie ze gemaakt heeft aan de diepte van de steken en de techniek.' Hij laat een stuk van een

zeil zien met een touw wat op een bepaalde manier aan het doek vastgemaakt is. 'Dit heb ik dus niet gemaakt, ik doe het op mijn eigen manier, maar het is allebei even goed.' Af en toe maakt hij wel eens witte zeilen. Vroeger waren de ongeprepareerde zeilen eerst wit, want ze werden pas later met smeer bruin gemaakt. Hij laat een foto zien van molen Hoop doet leven in Voorhout, die met 2 witte en 2 bruine zeilen staat. 'Eigenlijk is dit een beetje nep, want dat impregneren van witte zeilen zodat ze bruin worden gebeurt niet meer.'

Molenzeilen worden zoveel mogelijk van traditionele materialen gemaakt. Ze kunnen wel zo'n 18 jaar meegaan, maar dat ligt aan de manier waarop je ze verzorgt. Vroeger lieten die echte polderjongens hun molens met zeilen draaien, zonder af en toe de lijnen aan te halen. Dan klapperden de zeilen op de hekkens en sleten extra. Je had ook ruige molenmakers die met grote spijkers de boel ophekten en die spijkers niet zo goed wegwerkten, waardoor er gaten in de zeilen kwamen. Tegenwoordig wordt er veel zorgvuldiger gewerkt en de vrijwillige molenaars zorgen over het algemeen goed voor hun zeilen.

Handwerk en katoen

Ook nu nog maakt Zwetsloot gebruik van zijn bankie, dat de juiste hoogte heeft. Hij laat zien hoe dat in zijn werk gaat. Hij gaat zitten en doet om zijn rechterhand een handleer

waar een steekplaat op is bevestigd om de naald door het sterke materiaal te kunnen steken. Het zeil wordt strak gehouden door een touw voorzien van twee haken vanaf het zeil in de bank te steken. Vervolgens naait hij met wit garen het touw aan het katoen van het molenzeil. Dit is het 'lijken' van het molenzeil.

Is het zwaar om te doen? 'Er is een combinatie van kracht en techniek voor nodig.' Aan de muur hangen allerlei benodigdheden, zoals touw, ritsen en band. 'Alles om de hele klerezooi in elkaar te zetten.'

‘Molenzeeilen kunnen, afhankelijk van de verzorging, wel 18 jaar mee gaan’

'Het materiaal wat we gebruiken is geleidelijk veranderd. Vroeger was het katoen beter.' Hier zit een heel verhaal achter. Voor het vervaardigen van katoen in Nederland werd een combinatie gebruikt van Egyptisch en Amerikaans katoen. Het Egyptische katoen was van een hoge kwaliteit, maar Egypte is de katoenproductie kwijtgeraakt aan Rusland. In de vijftiger jaren legden de Russen een dam aan in Egypte. In ruil daarvoor ging de katoenproductie naar Rusland. Dat betekende voor Nederland dat ze geen Egyptisch katoen meer konden kopen en zij het alleen met het materiaal uit Amerika moesten doen. Later zijn de synthetische materialen op de markt gekomen, zoals nylon, draclon, enzovoort. Dit soort materialen zijn vochtbestendig en geven meer mogelijkheden wat de vormgeving betreft. Voor de wedstrijdzeilerij zijn dit soort aspecten heel belangrijk, maar in deze markt is Zwetsloot op dit moment niet actief.

Trendzettende zonnetent

Heb je wel eens een gekke opdracht gehad? Hij denkt even diep na. 'Gekke opdracht... nou we maken voor grote jachten zonnetenten. Onder andere voor schepen van de plaatselijke jachtwerf en ook voor jachten in het buitenland. Pas hebben we een hele grote tent gemaakt met een formaat van 120 m². Dan denk je wel: is alles wel sterk genoeg? Toen heb ik wel even achter mijn oor gekrabbeld,

als dat maar goed gaat. Het bleek het meest trendzettende geval te zijn geweest wat we hebben gemaakt.' Op hun website is te zien wat ze op maat kunnen leveren aan eigenaren van jachten, zodat zij zonder last te hebben van de felle zon, toch hun buitenactiviteiten kunnen voortzetten. Er is een enorme ontwik-

uit. Ook wel logisch, want in het geval van molenzeeilen, de molen blijft dezelfde, maar de molenaars wisselen nog wel eens.

Toekomst

Als het om uniek werk gaat, een one off, dan weten ze Zwetsloot direct te vinden, maar

Jan achter zijn naaimachine

keling gaande door het gebruik van nieuwe materialen. Hendrik is hier dan ook volop mee bezig. Maken jullie ook kampeertenten? 'Nee, we repareren ze wel. Maar voor de vereniging LCKV Jeugdvakanties maken we een uitzondering. Zij organiseren tentenkampen voor de jeugd en daar maken we dus wel de tenten voor.'

Aan de muur hangen kleurstalen voor katoen met een grote keuze aan verschillende kleuren. De kleuren worden vooral gebruikt voor bootskappen en allerhande afdekhoezen. Het is natuurlijk prettig als je aan boord van je jacht de jacuzzi netjes af kunt dekken. Zonnetenten en zeilen zijn doorgaans wit. Er komt een bijzondere klant met twee bootskappen binnengewaaid. Voor de reparatie. Er hangt een sfeer van ouwe jongens krentenbrood. Zwetsloot staat hem te woord en kijkt wat er moet gebeuren. De man vertrekt na de belofte te hebben gekregen dat het gauw voor elkaar komt.

Hij vervolgt zijn verhaal. Over het algemeen is hij niet zo goed in het onthouden van namen en herkennen van gezichten van mensen. Maar zijn eigen werk haalt hij er zo tussen-

bij seriewerk, dan zie je dat de opdrachtgever naar de lage lonenlanden uitwijkt voor de laagste prijs. Turkije, Polen. 'Wij hebben in dit geval naderhand vooral de reparatie en het onderhoud.'

50 % van het werk bestaat uit het vervaardigen van nieuw werk en 50 % bestaat uit reparaties. Het afwisselende, dat is het leukste aan dit werk. Vooral reparaties vindt hij erg ontspannend.

Hebben jullie last van de recessie? 'Ja, daar hebben we wel mee te maken. De overvloed is voorbij, we hoeven niet meer zoveel potentiële klanten weg te sturen.' Maar zolang er zon, water en schepen zijn, zullen de opdrachten binnen blijven stromen, want vakmanschap is een belangrijk gegeven.

We wensen Jan Zwetsloot veel succes met zijn bedrijf.

Informatie:

www.zeilmakerijzwetsloot.nl
www.zwetslootsails.nl

Een dagje pellen in Groningen

Op 9 juni 2009 deed Nicole Linnenbank uit Amsterdam examen op molen de Adriaan in Haarlem. Dat ze slaagde zal niet verbazen. Ze had zich goed voorbereid en breed georiënteerd. Hiernaast haar ervaring van een cursus in het Groningse.

Pelcursus op de Ceres

In de gildebrief van september 2008 zag ik dat er weer een pelcursus gegeven werd op de koren- en pelmolen Ceres te Spijk. Deze keer werd er de mogelijkheid geboden om een dag van te voren te komen en te overnachten in een molen De Goliath in Eemshaven. Direct gebeld want zo'n cursus wilde ik niet missen en voordat je het weet zit het vol. Een prachtig mogelijkheid om naast het pellen, ook eens goed te kijken het zelfzwichtings-systeem. Daarnaast was ik wel benieuwd hoe gort zou smaken, want de verhalen van vroeger zijn niet zo positief.

In de namiddag de reis naar Groningen begonnen en tegen 20.30 uur kwam ik in het dorpje Ten Boer aan, waar Sietse Pot mij van de bushalte zou halen. Omdat de Gildebrieven zo laat uitkwamen waren er weinig aanmeldingen voor de pelcursus en kwamen de deelnemers (behalve ik dan) uit de omgeving van Groningen. Om in mijn eentje in de Goliath te slapen leek weinig gezellig. Gelukkig kon ik bij Sietse

slapen. Het werd een gezellige avond, onder het genot van een biertje spraken we over de opleiding en molens.

Eerst de theorie

De volgende ochtend gingen we naar Spijk. Bij de molen was niemand te vinden, ze zaten aan een kop koffie in een kroegje bijna naast de molen. We waren met 4 leerlingen en 4 man "begeleiding". Een gezellige kleine ploeg. In de kroeg kregen we eerst wat theorie over de pelmolens, geschiedenis, bouw en zandsteen "soorten". Daarna gingen we richting de molen voor een rondleiding langs de pelinrichting. Na de lunch zouden we gerst gaan pellen en blik gaan slaan.

En dan de praktijk

Eerst de molen maar eens goed bekijken. Voor mij was het wieksysteem erg interessant. Een binnenroede met zelfzwichting en een van busselneus met remkleppen en op de buitenroede fokwieken met steekborden en een hekwerk met zeil. Zelfzwichting had

ik nog nooit in het echt gezien, waarop een Groningse collega zei dat dit voor het examen wel heel belangrijk was. Dat klopt waarschijnlijk als je in Groningen molenaar wil worden, gezien er hier veel molens zijn uitgevoerd met dit systeem. Ik begreep niet goed waarom er niet op 2 roede zelfzwichting is aangebracht. Immers als de wind afneemt wordt het gevluht wanwichtig omdat je niet met dezelfde "zeilvoering" zit. Maar goed in de praktijk zal dit wel meevallen anders hadden ze niet voor deze constructie gekozen. Overigens de keuze voor zelfzwichting en/of fokwieken vind ik wel voor de hand liggend. Pelmolens dienen veel kracht te kunnen ontwikkelen en daar zijn fokwieken goed in. En telkens de molen te moeten vangen om de zeilvoering te veranderen is m.i. niet zonder gevaar. Pelstenen wegen ongeveer 2000 kilo en hebben een hoge draaisnelheid. Dus dan is zelfzwichting ideaal. Pellen schijnt pas echt goed te kunnen bij windkracht 6. Vandaag stond er een windkracht 4, misschien 5.

Molentechniek

Van binnen zag de molen er goed uit. Een takrad / spoorwiel waar 3 rondels aan gekoppeld konden worden. Het rondsel van de steenspil was goed te onderscheiden van de rondsels van de pelspinnen. Laatst genoemde zijn kleiner. Hiermee wordt namelijk het verschil in overbrengverhouding gemaakt. (1:6 en 1:10). Overigens horen volgens de theorie de pelspinnen langer te zijn dan de steenspil. Hier op de Ceres was de steenspil het langst. Waarschijnlijk was het maalkoppel op een later tijdstip toegevoegd. De molen was al op de wind gezet en met een roede vol met zeil en het gewicht aan de ketting voor het zelfzwichten kon de molen gaan draaien. Eenmaal op gang bleek hij redelijke snelheid te ontwikkelen (fokwieken) en al stond er dan geen windkracht 6 pellen zou wel (een beetje) lukken.

Kennismaken met het pellen

Als eerste kregen we even een beeld hoe snel de pelsteen ronddraait. Het luik boven het koppel was verwijderd zodat we de steen konden zien draaien. Overbrengverhouding van 1:10. Geloof dat ik op de stelling ben gaan staan. (eigen veiligheid eerst!). De pelkoppels liggen in een tussenvloer op stevige balken. De zandstenen koppels kunnen door de snelheid uit elkaar springen omdat ze niet voorzien zijn van een ijzeren ring zoals een maalsteen. Daarnaast komt er erg veel stof

Het pelblik slaan

vrij en ook dit wordt mooi opgevangen in de tussenruimte. Ook ze zeef en wanmolen / waaierij zijn met banden verbonden aan de draaiende spinnen en worden dus aangedreven door de wind. Om 12.00u was het tijd voor de lunch. Broodjes en een kop heerlijke snert met Groningse metworst, erg lekker! Helaas wel jammer dat er geen gortepap werd geserveerd. Of misschien moet ik daar wel blij om zijn. Wel werd er gesproken over het uitbrengen van een boekje met gortrecepten. Goed idee!

Na de lunch het echte pellen

Het pellen van gerst is nogal een arbeidsintensieve en stoffige aangelegenheid. Naast het feit dat de gerst 3x over de voor en nalooper wordt geleid, moet je de gerst ook tussen de stenen weghalen als de wind wegzakt om te voorkomen dat de gerst tussen de stenen blijft liggen. Nadat de gerst meerdere malen over de koppels is gevlogen moet de gort gezeefd worden en het half gepelde gort/gerst moet opnieuw door de pelkoppels. Onze gort kwam als gerst in de schootemmer terecht. Met andere woorden het pellen was niet helemaal goed gelukt. Af en toe zag ik wel een mooi gepeld gortkorreltje en vroeg me dan af of zo parelgort eruit zou zien. In de wanmolen wordt het dan gereinigd en gesorteerd.

Het slaan van het pelblik

Dat was de tweede taak van de dag. Met een spijker mooie gelijke gatjes slaan in een stuk blik. Leek vrij eenvoudig, maar dat viel toch tegen. Jammer dat er zoveel molenkennis verloren is gegaan, want hoort een blik nou aan 2 kanten geslagen te worden of was dit iets uit geld gebrek. In Groningen gelooft men dat het blik aan 2 kanten geslagen moet worden zodat de velletjes dan ook een uitweg naar buiten hebben, maar in de Zaanstreek is het blik aan 1 kant geslagen. Ik ga voor de

Groningse uitleg. Daar is het pellen van gerst het langst gedaan en is waarschijnlijk de meeste kennis behouden gebleven.

Certificaat

Na het pelblik slaan werden wij nog schriftelijk overhoord en kregen we een certificaat van deelname. Ik vond het een erg geslaagde, leuke en leerzame dag en wil alle betrokken molenaars en de dame van de kroeg hartelijk bedanken voor hun inzet en snert. Volgende keer kom ik nog een gortenbrij eten.

Pellen op de Ceres in Spijk op zaterdag 17 oktober

Een unieke kans voor de molenaars die eens willen pellen op een molen. Het schema van de peldag is in drie delen gesplitst. Ontvangst met koffie/thee en een introductie PowerPoint presentatie over het pellen en de pelstenen, daarna gaan we de hele pelinrichting bekijken. Na de lunch die u wordt aangeboden door het afdelingsbestuur gaan we pellen, blik slaan en we beantwoorden de gestelde vragen. Om ongeveer 15.30 uur reiken we de certificaten van deelname uit en sluiten daarmee de dag af. De kosten van de peldag bedragen slechts € 6,00 p.p. inclusief lesbrief pellen. Wij hopen op een goede maalwind en voldoende belangstelling. Voor een goed verloop van deze dag kunnen maximaal negen personen deelnemen. Wie zich het eerst definitief opgeeft is van een plaats verzekerd.

Opgeven zo spoedig mogelijk bij
Het Groninger Molenhuis:
email geertsema@museumhuisgroningen.nl
tel. 050-3121694
l.h.duijm@planet.nl

*(Bij uw opgave uw naam vermelden met
geboortedatum i.v.m. het certificaat)*

Mulder gezocht voor Hollandse molen in Nieuw

Een eindeloze, lichtglooiende weg door een dor en weids landschap, voert naar Foxton. Engelse take away's and plaatsnaamborden bepalen het gezicht en dan is daar ineens die Hollandse molen. De mulder van de molen, Jan Langen, is 78 jaar. "Hoog tijd op uit te kijken naar een opvolger", vindt hij zelf.

Emigrant

Hoe komt zo'n molen daar verzeild, zou je zeggen. Jan Mulder weet er alles van. Hij stond aan de wieg van het monument. Hij vertelt.

„In 1952 ben ik naar Nieuw Zeeland gekomen als een van de eerste emigranten van de grote emigratiegolf na de oorlog. Ik kwam in Palmerston North terecht en ik genoot van de vrijheid en blijheid. Ik vond het fantastisch dat er hier zoveel werk was. Je kon aanpakken wat je maar wou en het land zelf is natuurlijk machtig.”

Molen

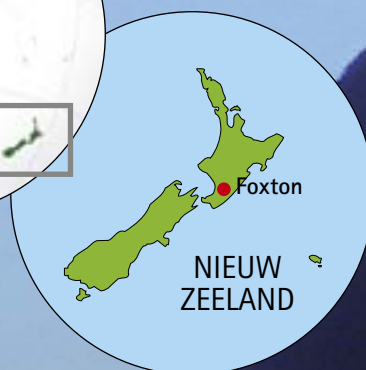
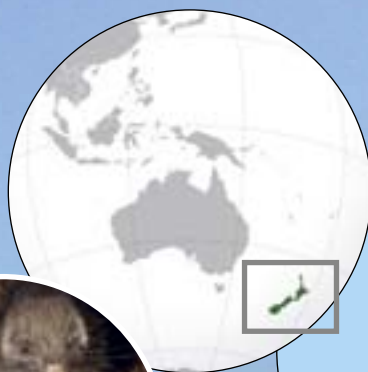
Rond 1990 kwam Dirk van Til, een Nederlandse emigrant die in Australië woonde op bezoek. Hij had het plan om tulpen te kweken in het nagenoeg vlakke land rond Foxton op het Noordereiland van Nieuw Zeeland. Jan Langen kwam met het idee om een echt Hollandse molen te bouwen bij die tulpenvelden.

„We maakten een tekening en gingen naar de gemeente met het voorstel om er een toeristische

trekpleister van te maken”, vertelt Langen. “Bij de gemeente vonden ze het een prachtidee. Daarna was het een kwestie van geld inzamelen. Daarvoor zetten we een stichting op. In het begin kwam het geld vreselijk traag binnen. Je zou er bijna de moed door verliezen totdat we in 1990 een stevige bijdrage kregen van een organisatie die geld had gegeven aan de gemeente om dat te verdelen onder twee projecten. Wij waren een van die projecten. Het bedrag kwam neer op 300.000 Nieuw Zeelandse dollars.

Het jaar erop kregen we een bedrag uit de loterij. Daarmee betaalden we de kamwielen en andere draaiende onderdelen uit de molen. Eigenlijk wilden we die onderdelen zelf maken maar toen hadden we genoeg geld om die in Nederland te laten maken. De Nederlandse Ambassade heeft vervolgens de molensteen gedoneerd. Zodra mensen zagen dat het goed ging, doneerden ze meer geld voor de bouw van de molen. Wij startten een actie waarbij mensen voor 250 dollar een sleutel konden kopen van de molen waarmee ze vrije toegang kregen tot de molen.”

Zeeland

Malen

Voor zijn emigratie naar Nieuw Zeeland werkte Jan Langen als bakker in Apeldoorn. Hij meende dat de molen operationeel moest zijn. „Ik ging naar de graanhandelaren toe en kocht het graan in. Het duurde een tijd eerdat we klanten kregen. Op het moment malen we 1000 kilogram koren per maand. Dat helpt om de molen draaiend te houden.”

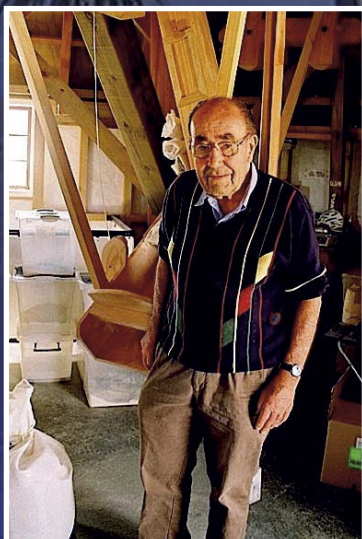
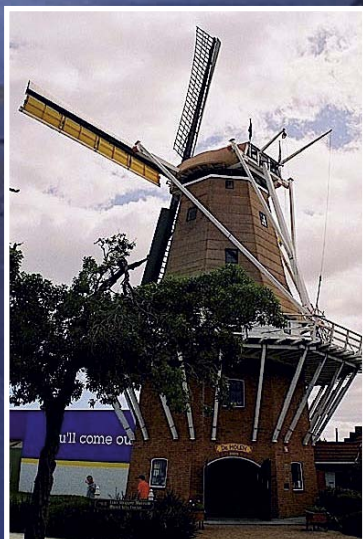
Naast het draaiend houden van de molen leidt Jan Langen ook toeristen rond in zijn molen. „Maar ja, ik blijf niet eeuwig hier”, filosofeert Langen. „We moeten dus uitkijken naar een opvolger. Er zijn al wel gegadigden geweest maar wij zijn op zoek naar iemand die ons

levenswerk serieus neemt en met hart en ziel met de molen verbonden is. Wij hopen dat er op die manier voldoende geld binnenkomt om de wieken te laten draaien.”

Hoewel Langen denkt over het rustiger aan doen, heeft hij nog voldoende ideeën voor de toekomst. Een andere manier om geld te verdienen is om een Nederlands museum te vestigen bij de molen.

Vanwege het aardbevingsgevaar is de molen opgetrokken uit beton platen maar voor het oog is de buitenkant bezet met bakstenen.

Tekst en foto's: Margit Blankers

Werkgroep herziening molenaarsopleiding

De 'nieuwe' molenaar (2)

Vanuit het hele land hebben we als molenaars en instructeurs aangegeven de opleiding te willen aanpassen en hoe het opleiden effectiever zou kunnen zijn. De ingebrachte informatie is door de diverse werkgroepen verwerkt. Soms werd er hard aan de rode draad getornd. Desondanks is deze intact gebleven. Het onderstaande sluit aan op punt 4 op pagina 21 in het vorige nummer van de Gildebrief.

Het opleidingsplan: Fase 1

Introductie en leren kennen van de instructiemolen

4.1. Kennismaking, met de opleiding (10 uur)

A Goed geïnformeerd raken over de inhoud, organisatie en het verloop van de opleiding

Toelichting: Het bestuur van het Gilde vindt het noodzakelijk dat het bestuur van de afdeling de nieuwe leerling benadert, verwelkomt en wegwijs maakt in de organisatie van de opleiding. Door deze aanpak willen wij de eenduidigheid m.b.t. alle afdelingen vergroten. We verwachten dat de volgende punten aan de orde komen:

1. informatie over de opleiding, het verloop, de omvang, de exameneisen
2. informatie over en keuze uit de instructeurs en de opleidingsplaatsen
3. introductie van boek 'Basisopleiding Vrijwillig Molenaar' en het gebruik ervan.
4. introductie van de lesmethode, lesbrieven, testcases, logboek
5. informatie over regionale theoriebijeenkomsten
6. introductie van de leerling bij de instructeur

B. Kennismaken met de instructeur en de instructiemolen en de beschikbare cursusmaterialen.

Van de instructeur verwachten we dat hij aandacht besteedt aan:

1. kennismaking met eventuele andere leerlingen, of molenaars
2. kennismaking met de instructiemolen: 'rondleiding' in de molen door de instructeur, of een gevorderde leerling.
3. kennismaking met praktijk: meelopen, kijken, luisteren, assisteren bij eenvoudige handelingen.
4. Afspraken en een globale planning

C. Een goed verwachtingspatroon bij de leerling scheppen ten aanzien van de opleiding.

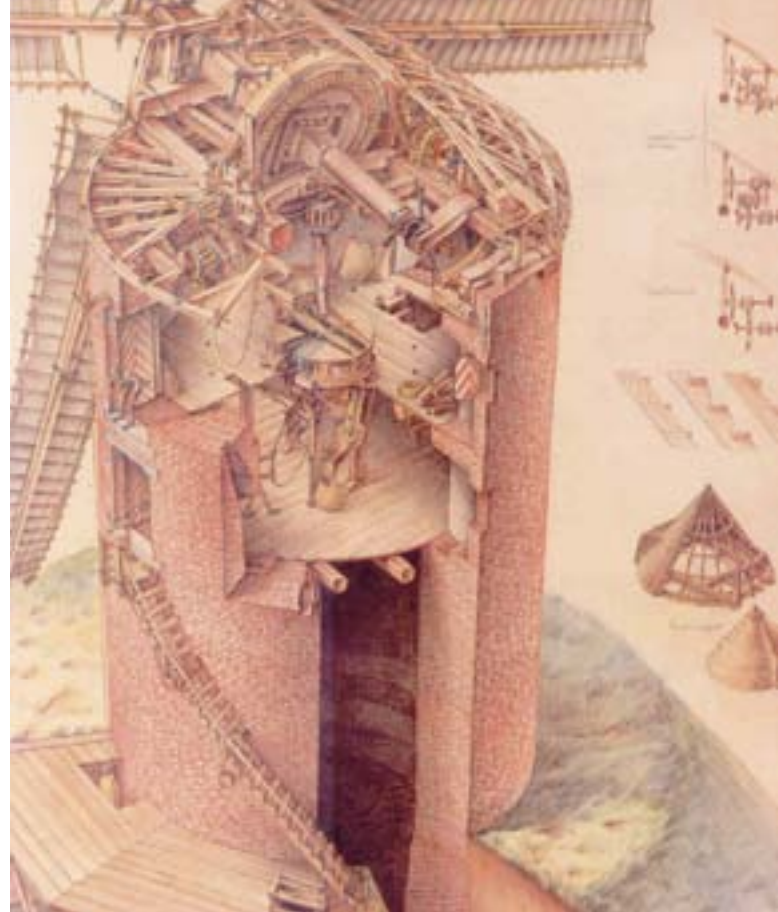
Van zowel het afdelingsbestuur, als de instructeur verwachten we dat het contact met de leerling een afstemming is van wederzijdse verwachtingen

4.2 Leren kennen en veilig bedienen van de instructiemolen (40 uur)

Doel: bekend raken met het bedienen van de molen, leren beheersen van de basishandelingen en het bestuderen van daarvoor benodigde theoretische achtergronden. Aan het eind van deze fase kan de leerling onder leiding van de instructeur en onder normale omstandigheden de molen gereedmaken, veilig laten draaien en weer wegzetten. Het goed kunnen uitvoeren van de handelingen staat centraal.

5. Praktijk

1. Inspectie van de molen vooraf.
2. De molen voorbereiden om te laten draaien
 - a. uit het werk zetten
 - b. windborden, kettingen, pal, kneppel, bliksemafleider
 - c. kruien

3. De molen onbelast laten draaien

- a. zeilen voorleggen, zeilslag, zwichten
- b. bedienen van de vang

4. Molen klaarmaken om achter te laten na vertrek.

- a. afzeilen
- b. kruien, kettingen, bliksemafleider
- c. veiligheidsmaatregelen

6. Theorie

In deze fase is de theorie direct gekoppeld aan de praktische handelingen die aangeleerd worden en aan het leren kennen van de eigen instructiemolen. Benamingen van de belangrijkste onderdelen van het gaande en staande werk dienen te worden geleerd. Basiskennis opdoen staat centraal.

6.1 Molentypes, molenfuncties; indelingen naar: bouw, functie, wijze van kruien.

6.2 Constructie van de molen

- a. stenen molen (rond, meerkant, torenmolen)
- b. achtkante en zeskante molen
- c. wipmolen
- d. standerdmolen
- e. paltrokmolen
- f. andere molens
- g. de molenkap

6.3 Kruierwerken

6.4 De vang

6.5 Wieksysteem en verbeteringen

6.6 Molenas, bovenwiel, schijffloop, bonkelaar, andere wielen

N.B. In deze fase wordt de instructie beperkt tot die (delen van) onderwerpen die van toepassing zijn op de eigen instructiemolen.

7. Het weer

Doel: de leerling door observatie en kennis van het weer vertrouwd maken met de weersverschijnselen en de gevolgen ervan voor het functioneren van de molen. Kennis hebben van het weer is een belangrijke zaak voor een molenaar en dit onderwerp dient de hele opleiding door aan de orde te komen. In deze fase komen elementaire kennis van en inzicht in de heersende weersomstandigheden en de plaatselijk waarneembare verschijnselen aan de orde.

7.1 Het weer waarnemen: (veranderingen in) de toestand van de dampkring in de omgeving van de molen op dat moment kunnen beschrijven.

- temperatuur, luchtdruk, wind, bewolking, neerslag.
- windsnelheid en windrichting; bepalen, benoemen.
- lokale veranderingen in het weer leren waarnemen
- eenvoudige observaties doen.

7.2 Leren gebruiken van waarnemingsinstrumenten: barometer, thermometer, e.d.

7.3 Andere informatiebronnen gebruiken: weerberichten in de media, internet.

8. Veiligheid

Veilig werken is van eminent belang. Het is enerzijds een kwestie van mentaliteit (beseffen welke risico's aan handelingen kunnen kleven, kritisch zijn op eigen werkwijze, ordelijk werken, enz.) en anderzijds kennis en ervaring (regels en voorschriften kennen, afspraken maken, ervaringen van jezelf en anderen). Het onderwerp veiligheid leent zich

niet zo voor gefaseerde instructie: iedere molenaar moet altijd veilig werken en zich bewust zijn van de risico's. Vanaf het begin van de opleiding dient de leerling hiervan doordrongen te worden.

In deze fase wordt vooral gelet op veiligheid in het algemeen en het veilig verrichten van praktische handelingen.

8.1 Leerlingen moeten vanaf het begin leren zich medeverantwoordelijk te voelen voor veiligheid voor de molenaar(s), voor bezoekers, de molen en voor de omgeving.

8.2 Leerlingen moeten zich bewust worden dat aan vrijwel alle bovengenoemde praktische handelingen risico's verbonden zijn en ze moeten leren, hoe die risico's te beperken.

8.3 Hoe maken we goed (veilig!) gebruik van gereedschappen en hulpmiddelen.

8.4 welke afspraken zijn er of maken we om de veiligheid te bevorderen.

8.5 specifieke veiligheidspunten op de eigen instructiemolen.

Namens de werkgroep

Jan Jansen, opleidingscoördinator

In de volgende Gildebrief het opleidingsplan deel 3.

Puntkomma

Rubriek voor reacties of aanvullingen van lezers

Alles gaat voorbij

Ook de vergaderingen van het Gilde van Vrijwillige molenaars heeft daar last van. Jaren geleden was er een dubbele zaal nodig in Arnhem vanwege de grote aantallen molenvrienden. Er was zelfs een tweede vergadering in het najaar steeds in een andere provincie, (nu gaat het bestuur op reis), maar je maakte wel meer contacten in den lande. Maar een ieder gaat nu blijkbaar zijn eigen gang, zelfs molen-excursies worden op een vergaderdag gemaakt, maar het gevaar is dat er steeds meer kleine gilden ontstaan net zoiets als betongrind er uit ziet.

Zaterdag 4 april was er weer een vergadering, dit keer helemaal in Woerden in de zaal Concordia, een leuke zaal waar veel meer plaats was dan nodig voor het beschamend klein aantal deelnemers. Als je bedenkt dat het Gilde meer dan 1000 leden heeft en ziet hoe weinig belangstelling tonen dan denk je hoe kan dat? Als ook nog de leden van de jaren 80 wegvallen heb je bijna alleen nog het bestuur in zaal. Hoe zou dit nu komen dat er zo weinig saamhorigheid tussen

de molenaars in den lande meer is. Is het de tijd, of van beleid, is het misschien al dat gedoe om de opleiding wat al jaren speelt waardoor alles uiteen valt. Of is het zo dat ieder in de belangstelling wil komen en zijn of haar zinnen wil doordrijven. Kijk naar het prikbord daar zijn de afbraken niet van de lucht, meer dan de opbouw helaas. Maar ook het bestuur moet bij zichzelf ten rade gaan over bepaalde dingen. Op 4 april vergadering, in de Gildebrief van juni staan wel levensverhalen, het bezoek van het bestuur aan Brabant, en dat er een nieuwe afdelingscoördinator is benoemd in die vergadering maar helaas niets over die vergadering zelf, dus bestuur! Maar blijkbaar maakt eendracht geen macht meer, zoals het momenteel gaat wat toch jammer is. Het wordt toch wel weer nodig om de spiraal omlaag weer naar boven te doen draaien zodat het weer positief mag worden.

Dus Gildeleden houdt rekening met elkaar en kijk vooruit, want wat je kwijt raakt krijg je niet weer terug. Ga naar de vergadering van het Gilde en stort je hart daar uit en niet via het prikbord, dat is zo'n klagmuur waar niemand beter van wordt.

Jannes Tigelaar, Erica

Dat liep net goed af...

Tsjonge... dat was voor het zelfde geld verkeerd gegaan, hoor je wel eens. In het vorige nummer deden we een oproep om ervaringen met vermijdbare, bijna-ongelukken met ons te delen. Dit leverde een aantal reacties op. Hieronder volgen er enkele.

Vangbalk met keien

Zoals bij zoveel molens is de relatief korte vangbalk van de Windlust in Noordwolde verzwaaard met een aantal zwerfkeien. De keien waren met een stevige band op de vangbalk vastgesjord. Deze situatie was al jaren hetzelfde en de keien begonnen wat scheef te hangen. Hoewel het zichtbaar was, viel het niemand echt op. Gewenning waarschijnlijk. Op een dag vielen de keien zomaar van de vangbalk af. Ze vielen dwars door de kapzoldervloer heen en vervolgens kraakten ze de vloer van de steenzolder. Pas op de maalzolder kwamen ze tot stilstand. En onder de maalzolder... Stond de molenaar, net naast de plaats waar de stenen landden. Moraal van dit verhaal: Heb je ook je vangbalk met stenen verzwaaard? Kijk dan eens of de boel niet kan gaan schuiven.

Nog een bijna schade geval

Tijdens een restauratie van een molen werd de ophanging van een vlaamse vang vernieuwd. Ook maanijzer en vanganker werden opnieuw met elkaar verbonden. De molenmaker had blijkbaar geen gladde asjes voorhanden met aan de uiteinden gaten voor de splitpennen en sluitringen. Dus gebruikte hij een stevig draadeind met de nodige borgmoeren, lekker gemakkelijk en geen gedoe met sluitringen en splitpennen. Dat werkte ook wel, maar alleen tijdelijk.

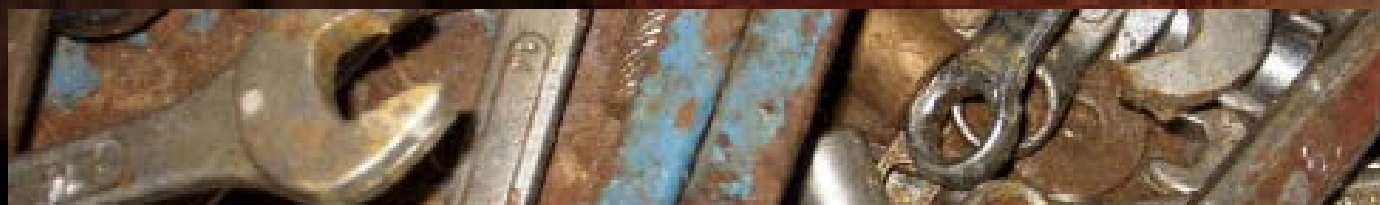
Wat is het geval? Het draadeind ging werken als een vijl in de gaten van ophanging aan het vanganker en maanijzer in het buikstuk. Zo werden

de gaten steeds groter tot er niet genoeg staal meer over was en gaten uitscheurden. De molen stond gelukkig al bijna stil, maar het buikstuk lag op de kapzolder. Als de vang het op een ander moment had begeven, was er echt een probleem ontstaan. Dus: Let op wat er gebeurt als er een reparatie of restauratie in je molen is!

Haarscheuren 2

In de vorige Gildebrief beschreef ik hoe je haarscheurtjes in staal kunt ontdekken. Je smeert de plaats waar haarscheurtjes kunnen zitten in met petroleum en wrijft daarna het stuk staal droog. Er blijft vloeistof in de scheurtjes achter en dat kun je waarnemen. Pieter Vasseur reageerde op dit stukje uit mijn vorige artikel met de opmerking dat het onderzochte stuk staal na droog wrijven nog nabewerkt kan worden met krijt. De achter gebleven petroleum trekt onmiddellijk in het krijt en de haarscheurtjes verraden nu duidelijk hun aanwezigheid! Verder meldt hij dat er nog meer (betere) methoden zijn voor dit scheuronderzoek, de "Dye-Check" of kleur-penetrant of (nog zuiverder) het Magnetisch Scheuronderzoek. Wie hier meer over wil weten kan dit nakijken op Google, "Magnaflux onderzoek".

Pieter Hofkamp,
Oldeboarn

Molenarchieven beter toegankelijk

Op 24 juni 2009 opende Hare Majesteit De koningin het nieuwe gebouw van de Rijksdienst Cultureel Erfgoed (RCE) in Amersfoort. Na de gebruikelijke toespraken werd men rondgeleid door enthousiaste medewerkers en vertelden anderen verhalen bij de meer tastbare archieven uit bijvoorbeeld bodemonderzoek. Er was natuurlijk geen gelegenheid om meer specifiek het molengedeelte van het archief te raadplegen. Maar dit is zeker de moeite waard als men mag afgaan op de prachtige foto op de achterzijde van het blad van het nieuwe RCE dat deze zomer verscheen. Een foto van rond 1890 waarop gevestigd werd achter de poldermolen Oude Wetering bij Streefkerk.

Het was dan ook een heugelijk bericht dat De Hollandsche Molen een maand later ontving dat een subsidie was ontvangen van SenterNovem (een agentschap van het Ministerie van Economische Zaken) voor het opzetten van een digitale databank. In deze databank zullen alle bekende historische bronnen en molenkennis worden beschreven en gebundeld.

Deze databank zal toegankelijk worden gemaakt via een website die Allemolens.nl zal gaan heten. Hierin kan men te zijner tijd dan niet alleen het eigen archief van DHM raadplegen, maar, door koppelingen, ook van de RCE en bijvoorbeeld het Groninger Molenarchief of de vereniging De Zaanse Molen. Er wordt naar gestreefd in de toekomst ook andere interessante molenarchieven op te nemen.

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed in Amersfoort

De start van dit digitaliserings-project start in september dit jaar. De Stichting Molen Documentatie (SDM) met haar vrijwilligers die gevestigd is op het adres van DHM zal hierbij een belangrijke rol vervullen. De komende twee jaar zal er hard gewerkt moeten worden om een goede start te maken. Daarbij kunnen nog wel wat extra handen van vrijwilligers gebruikt worden.

Wie belangstelling heeft kan contact opnemen met Ingrid Pouwels van DHM; tel. 020-6238703 of i.pouwels@molens.nl

Tekst en foto: Huub van Est

Zeilmakerij van Neerven bv

**MOLENZEILEN IN
WK77 BRUIN OF WIT,
MARLON BOLUS ROOD**

**Driek van Erpstraat 1
5341 AK OSS
Tel. 0412-624028
Fax. 0412-627973**

**DEGELIJKHEID EN
GEGARANDEERD DE
BESTE KWALITEIT !!**

MOLENSTEENMAKERIJ

Voor de beste kunstmaalstenen als ook
blauwe basaltlava maalstenen.
Tevens wrijfstenen, kweernen (romeins model)
demonstratiestenen (ø 10, 15 of 20 cm) en
huishoudmolens.
Zeer snel en vakkundig scherpen van
uw molenstenen en maaltechnische adviezen.

Werkplaats:
Rijksweg 146
6586 AB Plasmolen, Nederland
Telefoon: 024 - 696 36 54
Fax: 024 - 696 36 57
GSM 0653667686
E-mail: molensteenmakerij@planet.nl

Vertrouwenspersoon

In de jaarvergadering van afgelopen april is het bestuur door de afdeling Limburg verzocht om een vertrouwenspersoon aan te stellen in verband met veiligheid en ongewenste omgangsvormen op en rond de molens. Het bestuur is van mening dat het nuttig is om beleid rond een vertrouwenspersoon te ontwikkelen.

Ongewenste omgangsvormen

Binnen het Gilde streven we naar een veilige en vertrouwde sfeer met respect voor ieders persoonlijke integriteit. Maar zoals in elke organisatie kunnen er verschillen van meningen, opvattingen en inzichten bestaan. Zolang het niet leidt tot conflicten is dit geen probleem. Maar in sommige gevallen kan het leiden tot ongewenst gedrag dat niet past bij normale omgangsvormen.

Ongewenste omgangsvormen kunnen op verschillende manieren tot uiting komen. Onder ongewenste omgangsvormen vallen alle vormen en toepassingen van (seksuele) intimidatie, discriminatie, pesten, agressie en geweld. Elk verbaal, non-verbaal of fysiek gedrag dat als bedreigend, intimiderend, vijandig, beledigend, vernederend of kwetsend wordt ervaren valt hier dus onder.

Daarbij moet men ook rekening houden dat wat voor de een als ongewenst gedrag wordt ervaren, door de ander niet zo is bedoeld of anders wordt gezien. De grens van ongewenst gedrag ligt niet voor iedereen hetzelfde.

Aanpak

Een belangrijk punt is dat we te maken hebben met een complexe organisatie. Molenaars en leerling-molenaars hebben vaak te maken met eigenaren en andere personen. Dit kunnen particulieren, stichtingen, verenigingen, molenmakers of andere rechtspersonen zijn. Soms zelfs met verschillende tegelijk. Dat maakt het soms ingewikkeld om bovengemeld gedrag te kunnen aanpakken. Maar op het moment dat gedrag als ongewenst wordt onderkend, is het nodig om hier zo snel mogelijk wat aan te doen.

Om ongewenste omgangsvormen altijd

Deze rubriek vermeldt activiteiten van de vereniging, de afdelingen en de regio. Hoewel de redactie begrip heeft voor het feit dat activiteiten vaak op korte termijn worden georganiseerd verzoeken wij iedereen rekening te houden met de verschijningsdata van de Gildebrief. Het is immers niet zinvol activiteiten te vermelden die al hebben plaats gevonden op de dag van verschijnen van de Gildebrief.

De Gildebrief verschijnt voorafgaand aan de jaarvergadering eind maart, eind juni, eind september en vlak voor Kerst. U kunt ook even contact opnemen met de eindredacteur.

bespreekbaar te laten zijn en het zo snel mogelijk te kunnen veranderen is het belangrijk dat iemand die daarmee geconfronteerd wordt direct contact kan opnemen met een vertrouwenspersoon. Een vertrouwenspersoon moet in een vroeg stadium ingeschakeld kunnen worden en onafhankelijk zijn. Mensen moeten kundig geholpen worden, het liefst op informele wijze (zonder inmenging van het bestuur).

Vertrouwenspersoon

De vertrouwenspersoon is het aanspreekpunt bij klachten en problemen rond ongewenste omgangsvormen. De vertrouwenspersoon zorgt voor de opvang van personen die geconfronteerd worden met ongewenste omgangsvormen en ondersteunt ze met hulp en advies. Daarnaast geeft de vertrouwenspersoon voorlichting en (beleid)adviezen om de situatie te verbeteren en om ongewenste omgangsvormen in de toekomst te voorkomen. Op onafhankelijke wijze probeert de vertrouwenspersoon te bemiddelen en een werkbare oplossing te zoeken die de instemming krijgt van alle partijen.

Benoeming

Benoeming geschiedt door het bestuur. Gelet op het voorgaande stelt het bestuur voor enkele vertrouwenspersonen te benoemen die kunnen worden benaderd om een passende

oplossing in bovengemelde zin te zoeken. Omdat een dergelijke vertrouwenspersoon met complexe situaties geconfronteerd kan worden kan het nuttig zijn als een collega kan meedenken over de oplossing. Dat natuurlijk in overleg met alle partijen. Vanwege de toegankelijkheid zoekt het bestuur enkele personen gespreid over het land die deze taak kunnen vervullen. Daarbij is het gewenst dat zij hierin geschoold zijn of enige ervaring hebben, bij voorkeur in hun werk, met de aanpak van dergelijke problemen.

Belangstelling

Degenen die denken op deze wijze een bijdrage te kunnen leveren aan het werk van het Gilde of meer informatie willen kunnen contact opnemen met Joyce Beneker, tel. 023-5634193 of mailen aan biotoop@vrijwilligemolenaars.nl

Namens het bestuur
Joyce Beneker

Gildenieuws

Nieuwsbrief voor Afdelingsbesturen

In juli is door de afdelingscoördinator een update van het Handboek voor Afdelingsbesturen waarin het overzicht van de afdelingsbesturen en het overzicht van instructeurs per 16 juli 2009 opgenomen en verstuurd.

De afdelingscoördinator streeft ernaar de afdelingen via haar Gildenieuws op de hoogte te houden van de wetenswaardigheden van het landelijk bestuur.

De eerstvolgende landelijke vergadering van afdelingsbesturen vindt plaats op 7 november 2009 in Hoogland.

Nieuwe examenplanning vanaf 2009

Als examencoördinator krijg ik elk jaar van de afdelingsbesturen de opgaven van de kandidaten voor het landelijk examen en hun maalboekjes op tafel. Daar de opgavedata sinds dit jaar verschoven zijn wil ik graag van de gelegenheid gebruik maken een aantal tips te geven.

De examencommissie heeft in overleg met het Gilde de planning van examens aangepast. Dit is reeds in de Gildebrief gepubliceerd en op de jaarvergadering gemeld. Dat betekent dat de inleverdata, die op jouw gele of blauwe maalkaart staan, niet meer correct zijn.

Aanmeldingen toelatingsexamen

Voor het toelatingsexamen moet je je bij jouw afdeling uiterlijk aanmelden voor 1 maart of 1 oktober.

Nadat ze geslaagde zijn voor het toelatingsexamen moeten de afdelingsbesturen hun kandidaten aanmelden voor 15 mei of 15 december.

De toelatingsexamens moeten dus voor deze data afgenomen zijn.

De landelijke examens worden daarna geor-

ganiseerd en vinden plaats in de tijdvakken sept/okt en maart/april.

Aan welke eisen moet je dan voldoen

Voordat je een toelatingsexamen af kunt leggen bij jouw afdeling moet je aan de volgende minimum eisen voldoen:

- Je moet de leeftijd van 18 jaar bereikt hebben op de datum van het toelatingsexamen
- Verder minimaal een jaar lid zijn geweest van het Gilde
- Je instructeur heeft op jouw maalkaart een verklaring afgegeven dat hij jou voldoende beoordeelt voor het toelatingsexamen.

Windmolenaars: Je hebt minimaal 150 geldige praktijken in je maalboekje, afgetekend door een geslaagd lid van het Gilde, waarvan 30 op een andersoortige molen (type/functie). Voor watermolenaars gelden geldige 100 praktijken en een te maken werkstuk.

Tips en trucs

- Let tijdens de opleiding op de exameneisen achter elk hoofdstuk. Daar staat wat men dient te weten op het examen.
- Zorg dat je praktijken geldig zijn: maak ze in alle 4 de seizoenen
- Zorg dat de meeste praktijken in het jaar voor je toelatingsexamen gemaakt zijn. Dat helpt. Alle kennis en ervaring zit dan nog vers in het geheugen.
- Maak de praktijken onder begeleiding van een geslaagd lid van het Gilde en laat ze door hem aftekenen. Dit kan ook een instructeur zijn.
- De praktijken is uitsluitende de linkse kolom in het maalboekje. Niet afgetekende uren tellen uiteraard niet mee.

Wat belangrijk is

- Laat je gemaakte uren per dag aftekenen, om latere verrassingen te voorkomen.
- Voorzie elk blad van je naam en een bladnummer en schrijf duidelijk leesbaar. Je houdt er een mooi maalboekje aan over.
- Gildeverzekeringen gelden uitsluitend als je onder toezicht een geslaagd lid draait.
- Vertel elke maaldag iets over het weer en wat je geoeft hebt.
- Noteer het aantal gemaakte uren en de datum.
- Schrijf erbij welke molen en bij welk Gilde lid en welk type molen (denk aan de 30 andere uren).
- Denk eraan: Ook poetsen en schilderen is praktijk.
- Begin vooral niet te laat met de theorie, bezoek andere molens en bijeenkomsten en praat met collega's. Je bent overal welkom.
- Bezoek ook theorielessen. Als je bepaalde onderwerpen door meerdere mensen uit hoort leggen, snap je deze veel sneller. Uiteindelijk is vrijwillige molenaar een praktische hobby.
- Rond de opleiding in 2 of 3 jaar af (op basis van vrije tijd).

Vrijwillig molenaar is een prachtige hobby, maar zorg dat het een hobby blijft. Dan heb je er het meeste plezier van.

Veel succes met de opleiding!

John Houben
Examencoördinator

Najaarsvergadering Friesland

De openbare najaarsvergadering van het Gild Fryske Mounders vindt plaats op vrijdag 6 november 2009.

Plaats: De Trilker, Marsherne 2, 9013 CB Poppenwier.

Lintje voor Jan van Rijswijk

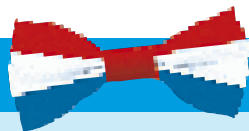
De Bonrepasmolen aan de Vlist wordt sedert 23 augustus 1969 bewoond en gedraaid voor het bemalen van de polders Bonrepas en Noord-Zeenter door Jan van Rijswijk. Hij nam het stokje van deze wipmolen over van Jan Noorlander.

De molen is bij sommigen nog steeds bekend als "de molen van Jan Noorlander". Jan is inmiddels bijna 40 jaar molenaar en heeft gewerkt als molenmaker bij het tegenwoordige

bedrijf De Gelder. In 1983 werd de molen uit bedrijf genomen en zette hij zijn passie voort als vrijwillig molenaar en zette hij zich in voor het behoud van de molen en zijn woning. Dat stukje uit zijn hart liet hij niet zomaar weghalen.

Voor deze inzet en zijn molenaarschap is hij koninklijk onderscheiden op 14 augustus 2009 waarna eenieder was uitgenodigd op de molen voor een kop koffie en iets lekkers.

In de eerste helft van 2009 zijn er door de examencommissie weer examens voor het "Getuigschrift Vrijwillig Molenaar" afgenomen.

Dit gebeurde op 12 molens met in totaal 40 kandidaten. Van deze kandidaten zijn er 39 geslaagd. Een slagingspercentage van 98%, een mooi en ongekend hoog resultaat!

Voor de cursus windmolenaar zijn geslaagd:

Op woensdag 6 mei 2009,
Molen: De Veenmolen, Wilnis
A. Brandes, Nigtevecht
T.C. van der Heiden, Nieuwegein
T.J.M.J. Vierbergen, Loenen aan de Vecht
C. Smit, Zaandam

Op donderdag 7 mei 2009,
Molen: Oog in 't Zeil, Cothen
A. Harkes, Bilthoven
J.M. Gijsbers, Veenendaal
H.A. Huisman, Nijkerk
J.J. Bakker, Wekerom

Op maandag 11 mei 2009,
Molen: Westermolen, Dalfsen
H. Ruiterkamp, Markelo
D. ter Haar, Balkbrug
N.J. de Zoete, Deventer
J.K. Bos, Beilen

Op dinsdag 19 mei 2009,

Molen: Sint Petrus, Roggel
J. van der Heyden, Groeningen
L.J.M. Martens, Lottum
H.J. Lemmens, Lottum

Op maandag 25 mei 2009,
Molen: Nieuw Leven, Valburg
B.J. Tonies, Ravenstein
G.J. Bokhorst, Wageningen
J. Meurs, Bemmelen

Op woensdag 27 mei 2009,
Molen: De Korenschoof, Noordlaren
J. Venekamp, Roderwolde
H. Roossien, Gieterveen
J. Grundemann, Bourtange

Op donderdag 28 mei 2009,
Molen: De Korenbloem, Oploo
A.G.M. van Summeren, Volkel
M.C.F. Heesakkers, Helmond
A.F.M. Hermans, Asten

Op vrijdag 29 mei 2009,
Molen: De Vos, Heensche Molen
J.A.M. Engelen, Sprundel
F.R. Verschuieren, Hulst
M.H. Remmerts, Hoedekenskerke

Op vrijdag 5 juni 2009,
Molen: De Leonardusmolen, Maasbracht
C.M. Munnichs, Buchten
J.P.M. van Lierop, Ospel

G.J.P. Hofmans, Maastricht
Op dinsdag 9 juni 2009,
Molen: De Adriaan, Haarlem
P. van Liempt, Haarlem
N.W.M. Linnenbank, Amsterdam
J.H. van Wonderen, Oudorp
R.M. van den Aakster, Heiloo

Voor de cursus watermolenaars zijn geslaagd:

Op woensdag 13 mei 2009,
Molen: Gitstappermolen, Vlodrop
H. Camp, Beek LB
W. Eickmans, Oirlo

Op woensdag 20 mei 2009,
Molen: De Witte Water Molen, Arnhem
A. Munneke, Hengelo
B. Posthuma, Hengelo
A.A. van Esch, Berlicum

Wij wensen jullie proficiat en hopen dat jullie nog lang en met veel plezier op je molen mogen draaien en liefst malen. Verder een welgemeend proficiat aan de instructeurs, gastgevend molenaars en alle anderen, die met hun belangeloze inzet en vrije tijd, hieraan bijgedragen hebben.

Het bestuur

Strijders voor molens

Zo heet de prijs die in Overijssel werd uitgereikt op 22 april 2009 tijdens de Donateursdag. De prijs ging naar Jan Jansen en Wim de Ruiter van de Grote Geesterse Molen. Niet alleen vanwege het 25 jarig molenaarschap maar ook vanwege hun overige inzet in de molenwereld. Zij kwamen op het idee van de molengids.

Een gouden greep die de molenaar ontlast, de voorlichting een vaste basis geeft, de veiligheid van het bezoekende publiek (vooral van kinderen) vergroot en de mogelijkheden vergroot om buiten de draaiuren de molen te bezoeken.

Jan Jansen en Wim de Ruiter tonen hun prijs

Voorzitter examencommissie

Dirk Jan Braaij uit Assendelft, bestuurslid van De Hollandsche Molen en voorzitter van de examencommissie, ontving op Nationale Molendag een koninklijke onderscheiding voor zijn verdiensten gedurende 35 jaar voor zijn inzet voor molenbehoud in de Zaanstreek en landelijke activiteiten uit handen van de burgemeester van Wormerland.

Ook op koninginndag ontvingen weer een aantal vrijwillige molenaars een lintje. Meer gegevens en hun namen treft u aan Molens nummer 35 van september 2009.

Rijnlandse Molendag

Voor de twaalfde keer organiseren de molenaars van de Rijnlandse Molenstichting op zondag 25 oktober 2009 de Rijnlandse Molendag. Het is de bedoeling dat er op deze dag een groot aantal van de 45 molens van de stichting bij voldoende wind zullen draaien en open gesteld zijn voor collega's molenaars van 10.00 uur tot 17.00 uur.

Nieuw dit jaar is het Dekkermolentje wat op het dak van de werkplaats staat bij de Molenmaker Verbij in Hoogmade en ook zal draaien. Het terrein waar ook de Kalkmolen en de Meerburgmolen staan is die dag wel gesloten. Ook nieuw: molen nummer 45 de Munnikkenmolen in Leiderdorp zal deze dag draaien.

Tevens is er ook de mogelijkheid om de Lakermolen en De Kokmolen te bezoeken die op een eiland in de Kagerplassen staan. Voor vervoer contact opnemen met Kees de Haas tel: 06 53903846. Dit is een extra draaidag, speciaal voor molenaars, want de molens draaien bij voldoende wind al iedere eerste zaterdag van de maand.

Molens die dit jaar meedoen zijn:

Alle molens in Alkemade-Jacobswoude-Warmond

Noordwijk - de Hoogewegse molen

Voorhout - Hoop doet leven

Leiderdorp - Achthovense molen - Doeshof molen en Munnikkenmolen

Koudekerk a/d Rijn - Hondsdijkse molen en Lagewaardse

Hazerswoude/Rijndijk - Groenedijksemolens.

Oegstgeest - 't Poeltje

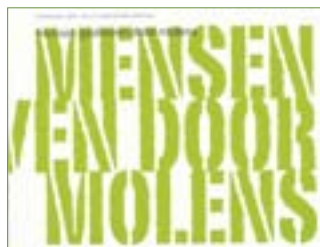
Lisse - Lisserpoelmolen

Leiden - Stevenshofjesmolen

Wassenaar - Zuidwijksemolens

Molenstichting Limburg

Onlangs bracht de Molenstichting Limburg (MSL) haar derde beleidsnota Mensen Gedreven Door Molens uit. De derde na 1999 en 2005. Daarin wordt het beleid op op-nieuw bijgesteld en geactualiseerd. Het voert te ver om op deze plaats nader op de inhoud in te gaan. De nota getuigt van een goed georganiseerd en alert bestuur. Veel aandacht wordt besteed aan samenwerking met andere organisaties

en instanties. Wie meer wil weten kan de website, een samenwerkingsverband van de afdeling van het Gilde en de stichting raadplegen.

www.limburgsemolens.nl

Dirk Pronk

Een paar jaar geleden kocht ik in augustus op de jaarlijkse boekenmarkt in Deventer tweedehands het boek De Molens in ons volksleven van A. Bicker Caarten uit 1958. Daarin zat de Ex Libris met "Library of, DP, Dirk Pronk" geperst (te zien rechts op de foto).

Behalve de Ex Libris lag er een artikeltje in uit de Telegraaf van 16.06.83, waarin De Hollandsche Molen de noodkreet uit over het tekort aan mensen die de "molens draaiende houden".

Ook trof ik drie ansichten met molens aan. Een was

gericht aan een bedrijf in Salisbury Rhodesië en getekend Dirk Pronk (1971), Een tweede gericht aan fam. D. Pronk in Salisbury Rhodesië (1972) en de derde aan de fam. D. Pronk in Ommoord met de tekst "welkom thuis in Holland" (datum niet leesbaar). Dat maakt nieuwsgierig.

Wie is Dirk Pronk die blijkbaar iets met molens had?

Huub van Est

Aangeboden

Vrijwillig molenaar Gerben de Vries is bezig zijn persoonlijke molenarchief op te ruimen. Belangstellenden kunnen na een telefoontje of email bij hem dingen waar ze belangstelling voor hebben bij hem worden opgehaald in Uitgeest.

Het betreft:

- Informatie nr. X, VIII, IX (2x), XI, XII (3x), XIII (2x), XIV (2x), XV, XVI (2x), XVII (2x), XVIII, XIX,
- XX (2x), XXI (2x), XXII (2x), XV,

Alsmede:

- Verzamelinformatie I t/m X (2x)
- Informatie, samenvatting van de delen I t/m VI (1970 - 1974) herdruk nov. 1977.
- Gildebrief, 1990 t/m 2006
- Opleiding Watermolenaar van J. den Besten, deel 1 t/m 4, vanaf april 1969
- "Van Haver tot Gort" van het Ambachtelijk korenmolenaars gilde, van 1981 t/m 1997
- TIMS, Nederland en Vlaanderen, 1988 t/m 2003

Als brief:

- Informaties, (voorafgaand aan bovenvermeldde informaties)
- Geschiedenis van het Gilde van Vrijwillige Molenaars, maart 1971 (4x),
- Weersvoorspelling voor de eerste uren,
- Weerkennis, de molenaar en het weer,
- Richtlijnen voor het examen "vrijwillig molenaar", Bestuur De Hollandsche Molen dd. 31 oktober 1979.

Tel. 0251-312166

mariegerdevries@hetnet.nl

Najaarsbijeenkomst Zuid-Holland

Najaarsbijeenkomst. Deze afdelingsbijeenkomst vindt plaats op Vrijdag 16 oktober 2009 vindt. Peter Moes zal op die avond een lezing houden over de Standaardmolens in Europa. De avond vindt plaats in Gebouw Concordia, Bredeweg 5 in Haastrecht. Aanvang 20.00 uur. Zaterdag 14 november vindt er weer een zaagochtend plaats op molen De Salamander in Leidschendam. Men kan zich hiervoor opgeven bij Kees Kammeraat (0182-393521 / kammeraat@live.nl). Wie deel wil nemen aan het toelatingsexamen dient zich op te geven voor 1 oktober 2009.

Het programma 2009-2010 voor theorieavonden op molen De Hoop in Maassluis ziet er als 't volgt uit:

5 sept 2009	Inleiding en opbouw van de achtkant
2 okt 2009	Deel 1 van het weer; Poldermolens en de opbouw van de wipmolen
6 nov 2009	Deel 2 van het weer en de vang
4 dec 2009	Deel 3 van het weer; Kruiwerken en houtsoorten
8 jan 2010	Deel 4 van het weer en Wieksystemen
5 feb 2010	Deel 5 van het weer en Industriemolens
5 mrt 2010	Korenmolens
2 apr 2010	Arbo; Knopen en splitsen
7 mei 2010	Praktijk van het weer
4 juni 2010	Samenvatting en praktijk van het examen

Deze avonden beginnen om 19.30 uur.

Molen in de Rouwstand

Korenmolenaars van professie

Windkorenmolen De Vier Winden staat sinds 19 juni in de rouwstand. Kort na elkaar overleden de broers Frans en Jan Gunnewick, op 88- en 90-jarige leeftijd.

Zij bouwden in de loop der tijd met een motormaalterij een bloeiend mengvoederbedrijf op dat zelfs in Duitsland zijn vleugels uitsloeg. Maar de liefde voor windkorenmolen bleef. In 1958 werd zelfs nog een nieuwe stellingmolen met drie koppel stenen ter vervanging van de beltmolen gebouwd. Die liefde bleek ook uit het de verdiensten voor het Ambachtelijk Korenolenaars Gilde waarvan Frans in 1976 de eerste voorzitter werd. Een uitgebreid in memoriam treft u aan in Molens van september 2009.

Te jong overleden

Joep Kemper was bijna 40 jaar de vrijwillige molenaar op de molen van de Zuidpolder, een achtkante poldermolen te Edam.

Hij overleed op 29 mei 2009 op 63-jarige leeftijd. Een zeer betrokken molenaar die ook tijdens zijn ziekte nog lang wist te bedienen.

Contactavond Afdeling Noord-Holland

Op 13 november 2009 vindt om 20.00 uur een contactavond plaats van het Gilde in Grand Café De Studio, Canadaplein 2 in Alkmaar. Fred Oudejans zal een presentatie verzorgen over "De restauratie van de Schermermolens". De zaal is open vanaf 19.30 uur.

Parkeren kan onder theater De Vest of aan de overkant van het Noord Hollands-kanaal. Inlichtingen 072-5746232 of 06-51129803.

Marc Crins Molenzeilen

Hou streekeigenschappen in ere!

- ◆ Nieuwe molenzeilen, diverse mogelijkheden
- ◆ Reparaties van uw oude zeilen
- ◆ Lui-matten
- ◆ Bil kussens (in zeildoek)
- ◆ Aanverwante artikelen

Vraag vrijblijvend een offerte aan!

Dionysiusstraat 22
6071 KH Swalmen
tel. 0475-850284

gsm: 06-20949805
www.molenzeylen.com

Boekenmolen

Hendrik van de Wall

Molenaar aan de beek anno 1787

In het Bezoekerscentrum Sonsbeek bij de Witte Watermolen in Arnhem trof ik naast andere boekjes en boeken het boekje aan over de pachter van de Witte Watermolen in de roerige tijd van de Franse Revolutie.

De watermolen, vroeger de Molen aan de Bloemenbleek geheten, is de enige nu nog werkende molen die is overgebleven van het industrieterrein langs de Jansbeek binnen en buiten de stadspoorten van Arnhem tussen 1300 en ca. 1850. Bloemenbleek, omdat op de grashellingen langs de beek de banen linnen door vrouwen werden begoten met water. Behalve een stukje uit de geschiedenis van de Witte Watermolen is het ook een handig goed geïllustreerd boekje voor bezoekers die weinig weten van molens. Werking en begrippen worden kort uitgelegd. Na het lezen weet men iets van reuzel, scheploon, rakers, maalstenen, billen en meer.

Het boekje is een uitgave van het Bezoekerscentrum Sonsbeek, Zijpendaalseweg 24a, Arnhem en daar verkrijgbaar voor 4,95 Euro.

Samenstelling en research: Jos Diender

Illustraties: Joop Morsink

Renkum en Ede

Twee boekjes geven een inkijkje in het bureaucratisch proces voor het behoud van molens.

Een klein (fotocopie)boekje op A5 formaat verscheen al weer enige tijd geleden over de molen van Renkum. Het behandelt de geschiedenis van de molen tot 1945 en de strijd die er is geleverd om de molen op de monumentenlijst te krijgen en zo in aanmerking te komen voor rijks subsidie.

Ook "De geschiedenis van de concoriamolen in Ede. Verhoogd en gewiekt." geschreven door Frans van Oort en Hans Kerstiens geeft een aardig inkijkje in het proces zoals de titel al aangeeft.

Dit boekje van 92 pagina's is in 2008 uitgegeven door de gemeente Ede en verkrijgbaar voor 9,90 Euro.

Puntkomma

De Zelfzwichter

In juni verscheen het 50e nummer van De Zelfzwichter. De kwartaaluitgave van het Groninger Molenhuis. Het blad draagt de naam van het wiekensysteem dat kenmerkend is voor het Groningerland. Een gedegen blad in kleur en zwartwit op A-vier formaat.

Dit jaar is als thema voor het blad gekozen voor Groningse molenaarsgeslachten. In de eerste twee nummers waren dat de families Stuivinga in Eenrum, vijf generaties Pot in Kropswolde en de Klatters in Oude Pekela. Vooral de oude foto's intrigeren. De techniek in historisch perspectief komt aan de orde in een artikel over het doorboren van molenassen.

Natuurlijk is er aandacht voor het Gilde, agenda en ander nieuws. In nummer 1 staat een aardig stukje van B. Oomkens over zijn ervaringen uit de begintijd van het Gilde begin jaren zeventig.

Natuurlijk komt ook restauratie en onderhoud ruimschoots aan de orde. Zo is er een rubriek over molenonderhoud waarin aandacht voor timmeren,

schilderen en restaureren. Ook de cultuur wordt niet vergeten. Er is ruimte ingeruimd voor de prenten van de noordelijke vereniging van hoogdrukpers HòLT die dit jaar als thema windkracht heeft. Dit komt ook tot uitdrukking in aandacht voor Groningse volkverhalen over molenaars of voor Wilhelm Busch in woord en beeld.

Niet alleen in dit laatste vind men de streektaal soms terug. Maar ook in de Groninger recepten komt taal en het streekeigene tot uitdrukking. Wie zou er niet kunnen genieten van Trommelkoek of Krentjebrij tijdens het lezen.

"Wat mout der in krentjebrij: 2 kan wotter, n haalf kan bosbeern sap (oet reformwinkel), 2 puutjes reziene, 4 piepknail, 2 haandjes vol gôrde, 4 onze sukker." Meer over recepten op www.dideldom.com.

HVE

Meer informatie: www.groningermolenhuis.nl.

Op deze site zijn onder de rubriek de zelfzwichter extra ook aanvullingen op artikelen te vinden.

Jannes Tigelaar, Erica

Uitgaven van het gilde van vrijwillige molenaars

ten behoeve van de opleiding tot vrijwillig molenaar

HET ENTREEPAKKET

De basiscursus – op enkele hoofdstukken na gereed. Alle overige lesstof wordt in de loop van de tijd nieuw vervaardigd en uitgegeven en zal in de loop van de tijd worden toegezonden. De leden in opleiding dienen dit pakket bij aanmelding aan te schaffen (niet inbegrepen bij de contributie). De prijs bedraagt € 42,50.

UITGAVEN TER VERBREIDING VAN DE KENNIS OVER MOLENS

Informatie XVI – Waarom draaien molens linksom? Waarom helt de bovenas? De tonmolen. Prijs: € 7,50 (incl. porto).

Informatie XIX – Molenaarservaringen J.B. Kaal. Prijs: € 7,50 (inclusief porto).

Informatie XXII – Bovenassen. Prijs: € 7,50 (inclusief porto).

Mappen voor de basiscursus
Prijs: € 11,00 (incl. porto).

HACCP-Rapport Hygiëncode

Te bestellen via Gilde verzendingen.

Inclusief porto € 30,00.

Exclusief porto € 25,50.

GRATIS UITGAVEN

- Informatiefolders
- Statuten en Huishoudelijk Reglement
- Bladen voor het maalboekje voor leden in opleiding en geslaagde leden
- Exameneisen
- Voorbeeld voor een Modelcontract vrijwillig molenaar
- Folder betreffende Gildeverzekeringen

BESTELLEN BIJ HET GILDE

H.P.A. (Hub) van Erve

Hoevense Kanaaldijk 9

5018 EA Tilburg, tel. 013-5362100, of

verzendingen@vrijwilligmolenaars.nl

Wetenswaardige literatuur

Onderstaande literatuur is te bestellen op de erbij vermelde adressen. Vergeet niet daarbij uw naam- en adresgegevens te vermelden.

Molens. De nieuwe Stockhuyzen.

Waanders 2007, 240 blz, Prijs € 22,50.

Herziene editie. Weidemolen, torenmolen, monniksmolen, wipstellingmolen: geen molen-type of F. Stockhuyzen (1890-1976) traceerde de geschiedenis, techniek, functie, locatie etc. Een standaardwerk.

Opleiding Watermolenaar (Poldermolens)

Door: Ing. J. den Besten.

Te bestellen door overmaking van € 23,00 (incl. porto) op girorekening 139754 t.n.v. J. den Besten te Loenen aan de Vecht.

Over molens der fam. Honig

Door: P. Boorsma. Prijs € 10,00 (incl. porto).

Te bestellen bij het Gilde (zie boven).

Lesbrieven Basisonderwijs

Lesbrief Poldermolen compl. Prijs € 7,50.

Lesbrief Korenmolen compl. Prijs € 7,50.

Lesbrief Watermolen compl. Prijs € 7,50.

Deze lesbrieven zijn bedoeld voor leerlingen van de hoogste klassen van het basisonderwijs of de laagste klassen van het voortgezet onderwijs. De lesbrieven omvatten de lesbrief

zelf voor de leerlingen, een docentenhandleiding en een werkblad.

Pellen van gerst tot gort

Lesbrief voor molenaars.

Uitgave van Stichting Groninger Molens,

Lopende Diep 8, 9712 NW Groningen.

Prijs € 6,00 (excl. porto).

Werking van de pelmolen

Door: P.H. Havik.

Facsimile handschrift € 15,00 (incl. porto).

CD-rom met transcriptie handschrift en lijst met Zaanse en Groningse termen,

€ 5,50 (incl. porto). Boekje + CD-rom

€ 20,00 (incl. porto). Te bestellen bij het

Gilde (zie boven).

Zingende Stenen

Door: D.J. Abelskamp. Prijs: € 21,00 (incl. porto).

Dit boek is te bestellen door overmaking op Raborekening 13.53.85.210 van

G.W.M. Barendse, penningmeester van de

Cursuscommissie, te Poeldijk.

Wiekssystemen voor polder- en industrie-

molens Door: G. Pouw. Te bestellen door overmaking van € 11,50 (incl. porto) op rek. nr. 55.44.45.050 t.n.v. G. Pouw, Naarden o.v.v. uw eigen naam en adresgegevens!

MEESTERMOLENAAR

Boerenmolen

Op een paar honderd meter van de grens tussen Gennep en Kleef werd half augustus een molenooftfeest gehouden rond bergmolen Rust na Arbeid op 't Ven zoals dat daar heet. Een dorpsfeest waarin het historische oogstproces goed uit de verf kwam. Eigenaar, molenaar Ludger Pauls, wiens grootvader met een broer vroeger de verdwenen waterradmolen in Villers vlak over de grens draaiden, was druk met de organisatie.

Er werd geoogst op ouderwetse manier. Het koren werd gemaaid met een oude tractor en gedorst met een machine van rond de oorlog. Gemalen werd er op de molen door molenaars uit het land van Cuijk en kop van Limburg.

Maar ook in het veld werd er gemalen met een boerenmolen uit Wanroij. Een molen met een maalsteen die boeren in de schuur hadden staan en aangedreven werd door een diesel aggregaat. Gebakken werd er ook door plaatselijke bakkers met een veldoven.

Ook de liefhebbers van oude tractoren kwamen ruim aan hun trekken door een grote verzameling op het korenveld van wat we maar de Historische Trekker Club zullen noemen. Sommigen hadden meer weg van een luxe gepoetste auto. Ook het oude ambacht hadden een plekje. Op de reuze barbecue was er natuurlijk een hapje en een drankje te bestellen in het Nederlands en het Duits. Een echt grensoogstfeest dus.

Tekst en foto's: Huub van Est

©2009

Het Gilde van Vrijwillige Molenaars.

Niets uit deze uitgave mag worden vervaardigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, elektronische gegevens-verwerking of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande toestemming van het Gilde van Vrijwillige Molenaars.

Grensoogstfeest met boerenmolen

